

MUHTELİF ÂLİMLERİN SÜNNET TAK- SİMATI VE SÜNNETİN BAĞLAYICILIĞI –İBN‘ÂŞÛR ÖRNEĞİ–*

Halil İbrahim DOĞAN**

Makale Bilgisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi, **Geliş Tarihi:** 26 Haziran 2019, **Kabul Tarihi:** 26 Eylül 2019, **Yayın Tarihi:** 30 Eylül 2019, **Atıf:** Doğan, Halil İbrahim. “Muhtelif Âlimlerin Sünnet Taksimatı ve Sünnetin Bağlayıcılığı –İbn‘Âşûr Örneği–”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 19/2 (Eylül 2019): 673-702. <https://doi.org/10.33415/daad.582507>

Article Information

Article Types: Research Article, **Received:** 26 June 2019, **Accepted:** 26 September 2019, **Published:** 30 September 2019, **Cite as:** Doğan, Halil İbrahim. “Various Scholars’ Sunnah Divisions and Authority of The Sunnah -Ibn ‘Âshûr Example-”. *Journal of Academic Research in Religious Sciences* 19/2 (September 2019): 673-702. <https://doi.org/10.33415/daad.582507>

Öz

Sünnetin bağlayıcılığı meselesi, geçmişten günümüze kadar birçok âlimin üzerinde düşündüğü ve çeşitli değerlendirmeler yaptığı bir konudur. Çünkü sünnet, İslâm dinini insanlara tebliğ eden Hz. Peygamber’in söz, fiil ve takrîrleridir. Resûlullah’ın sünneti, İslâm dininin anlaşılıp tatbik edilmesinde çok önemli bir yere sahip olmasından dolayı İslâm âlimleri, bu konuda hicrî ilk asırlardan itibaren farklı tasnifler yapmışlardır. Yakın bir zamanda XIX. ve XX. asırda Tunus’ta yaşayan ve İslâm dünyasında etkiler bırakan ilim adamı İbn ‘Âşûr da (1879-1973) Hz. Peygamber’in sünneti hakkında bir sınıflandırma yapmıştır.

* Bu makale, Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM danışmanlığında yazar tarafından hazırlanan *Muhammed et-Tâhîr b. ‘Âşûr (1879-1973) ve Hadis İlmündeki Yeri* (-Ankara- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2015) adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı, ibrahimseyh60@gmail.com, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-9644-5498>.

İbn 'Âşûr, oldukça detaylı sayılabilecek bir şekilde sünneti on iki kısma ayırmıştır. Müellif, bu başlıklar hakkında zaman zaman kısa açıklamalar yapmakla birlikte daha çok hadislerden örnekler vererek sünnetin bağlayıcılığı konusunu ele almıştır. Bu çalışmada tümevarım yöntemi takip ederek kısa bir giriş yaptıktan sonra İbn 'Âşûr'dan önceki âlimlerin tasniflerine işaret edilecek, ardından müellifin taksimine detaylı olarak yer verilecektir; akabinde de müellifin görüşlerine dair bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İbn 'Âşûr, Sünnet, Bağlayıcılık, Hz. Peygamber.

Various Scholars' Sunnah Divisions and Authority of The Sunnah - Ibn 'Âshûr Example-

Abstract

The issue of the authority of the sunnah is a subject that many scholars have given thought to and made various evaluations up to this day. The Sunnah is the words, acts and approvals of the Prophet who notified Islam to people. Due to the fact that the Prophet's sunnah has an important place in understanding and practicing the religion of Islam, Muslim scholars have made different classifications in this subject since the first centuries. Recently, in the XIX. and XX. century- Ibn 'Âshûr (1879-1973), the scientist who lived in Tunisia and left influences in the Islamic world, has made a classification about the sunnah.

Ibn 'Âshûr divided the sunnah into twelve parts, which can be considered quite detailed. The author gave brief explanations about these titles from time to time but rather dealt with the subject of the authority of the sunnah by giving examples from hadiths. In this study, after making a brief introduction following the induction method, the classification of the scholars before Ibn 'Âshûr will be pointed out, then the author's classification will be given in detail and an evaluation will be made.

Keywords: Ibn 'Âshûr, Sunnah, Authority, Prophet.

Giriş

Hız Muhammed, yirmi üç yıl boyunca Mekke ve Medine'de Allah'ın kendisine ihsan ettiği risâlet görevini yerine getirmiştir. O, peygamberlik görevinin yanı sıra kurduğu devleti idare eden bir yönetici, orduları sevk ve idare eden bir komutan, camide cemaate namaz kıldırın bir imam, bireyler ve kavimler arasında ortaya çıkan davaları gören bir kadı ve kendisine gelen her konuda fetvâ veren bir müftü idi.¹ Bütün bunlarla birlikte aynı zamanda bir insandı. Hz. Peygamber'den risâlet görevi boyunca pek çok söz, fiil ve takrîr sâdır olmuştur. Hz. Peygamber ise bunlardan hangilerinin bağlayıcı olduğu, hangisinin bağlayıcı olmadığı konusunda genellikle bir açıklama yapmamıştır. Bu nedenle şu soruların cevaplandırılması

¹ Mehmet Görmez, *Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu* (Ankara: Otto Yayınları, 2014), 355.

ihtiyacı doğmuştur: Hz. Peygamber’in risâlet görevi boyunca yapmış olduğu bütün uygulamaların hepsi, yerine getirmemiz ve uymamız gereken (bağlayıcı) bir sünnet midir? Eğer böyle değilse hangileri bağlayıcıdır? Hz. Peygamber’in söz, fiil ve takrîrlerinin hepsi veya bazıları bağlayıcı ise bunlar neye göre belirlenmektedir? İslâm âlimleri, ilk asırlardan itibaren Hz. Peygamber’in hangi sünnetlerinin bağlayıcı olduğunu, hangilerinin ise bağlayıcı olmadığını tespit edebilmek için çeşitli tasnifler yapmışlardır. Bu çalışmada ilk önce bazı âlimlerin yapmış olduğu tasniflere değinilecek, daha sonra İbn ‘Âşûr’un² taksimine yer verilecektir.

İslâm âlimlerinin sünnetin bağlayıcılığı taksimleri

Hz. Peygamber’in sünnetinin bağlayıcılığı meselesinde farklı ilim dallarından pek çok İslâm âlimi, çeşitli görüşler belirtip tasnifler yapmakla birlikte bu konu, daha ziyade Usûl-i Fıkıh âlimleri tarafından ele alınmıştır.³ Sünnetin bağlayıcılığı konusunda herhangi bir tasnif yapmadan eserlerinde bu konuya değinen birçok âlimin olduğunu da ifade etmek gerekir. Zira sünnet, Kur’ân-ı Kerîm’le birlikte dinin temel kaynağıdır. Bundan dolayı Hz. Peygamber’in yaptığı her şeyi sünnet olarak kabul edip etmeme konusu önem arz etmektedir. Ancak taksimlere geçmeden önce konuyla ilgili rivayet edilen hadislere, sahâbe ve tâbi’ünün görüşlerine kısaca değinmekte fayda bulunmaktadır.

Sünnetin bağlayıcılığı hususunda Hz. Peygamber’e isnad edilen bir hadis nakledilmektedir. Ebû Hureyre’den Resûlullah’ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: *“İki türlü sünnet vardır: Bir kısmı farz olan hususlardaki sünnettir. Diğer kısmı ise farz olmayan hususlar hakkındadır. Farz olan sünnetlerin aslı Allah’ın Kitap’ında olup onlarla amel edilmesi hidayet, terk edilmesi dalâlettir. Aslı Allah’ın Kitap’ında olmayan sünnetlere gelince onlarla amel etmek fazilet, terk*

² Muhammed et-Tâhir b. ‘Âşûr, 1879-1973 yılları arasında Tunus’ta yaşamış İslâm dünyasında önde gelen âlimlerden biridir. O, oldukça karmaşık ve buhranlı bir zamanda yani Tunus’u Fransa’nın 1881-1956 arası işgal ettiği ve iki büyük dünya savaşının olduğu bir dönemde hayatını geçirmiştir. İbn ‘Âşûr, bütün bunlara rağmen Şeyhu’l-İslâmlık, Zeytûne Üniversitesi rektörlüğü gibi daha pek çok önemli görevlerde bulunmuş ve *et-Tahrîr ve’t-Tenvîr*, *Makâsıdu’s-Ser’ati’l-İslâmiyye*, *en-Nazaru’l-Fasîh*, *Keşfu’l-Muğattâ* gibi tefsir, hadis, fıkıh vb. alanlarda önemli eserler telif etmiştir. İbn ‘Âşûr’un hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bk. Halil İbrahim Doğan, *Muhammed et-Tâhir b. ‘Âşûr (1879-1973) ve Hadis İlmindeki Yeri* (Yüksek Lisans Tezi, -Ankara- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2015), 3-59.

³ M. Hayri Kırbaoğlu, *İslam Düşüncesinde Sünnet -Eleştirel Bir Yaklaşım-* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2008), 64.

edilmesinde ise bir günah yoktur."⁴ Bu hadis, sahih ve muteber olan temel hadis kaynaklarında geçmemekte olup rivayetin senedinde teferrüd bulunmaktadır. Zira bu hadisi, Ebû Seleme'den yalnızca İsâ b. Vâkid rivayet etmiş, ondan nakletmekte 'Abdullah b. er-Rûmî⁵ tek kalmıştır.⁶ Hadisin metnine bakıldığında ise ifade tarzı açısından daha muahhar dönemlerin üslubunu çağrıştırdığı görülmektedir.⁷ Dolayısıyla bu hadis hem sened hem de metin yönünden tenkid edilmiştir. Ayrıca hadisin metni aşağıda zikredilecek olan İmâm Mekhûl'un (ö. 112/730) sözüne de çok benzemektedir. Sünnetin tasnifiyle ilgili nakledilen hadise değindikten sonra Hz. Peygamber'in sünnetlerinin karşısında sahâbenin tutumunda da farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Nitekim Resûlullah'ın değişik konulardaki talepleri, sahip oldukları anlayışa göre kimi sahâbiler tarafından bağlayıcı bir emir ya da nehiy gibi algılanırken; bazıları tarafından da istişare, tavsiye ve irşâd gayesiyle söylenmiş istekler olarak anlaşılabilmiştir.⁸ Sahâbenin talebeleri olan tâbî'ünde da aynı durum müşahede edilmektedir.⁹ Tâbî'ünden İmâm Mekhûl'un¹⁰ Ebû Hureyre'nin rivayetine benzer mânada olan şöyle

- ⁴ Ebû'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât*, nşr. Ebû Mu'âz Tânk b. 'Avdillah-Ebü'l-Fadl 'Abdulmuhsîn b. İbrâhîm (Kahire: Dâru'l-Harameyn, 1995), 4: 215; Nûreddîn 'Alî b. Ebî Bekir el-Heysemî, *Buğyetü'r-râ'id fî tahkiki mecma'iz-zevâ'id ve menba'ül-fevâ'id*, nşr. 'Abdullah Muhammed ed-Dervîş (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994), 1: 418; 'Alâ'üddîn 'Alî el-Müttakî el-Hindî, *Kenzü'l-ummâl fî süneni'akvâl ve'l-efâl*, nşr. Bekrî Hayyânî-Saffet es-Sakâ (Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 1985), 7: 769.
- ⁵ Bu râvî, 'Abdullah b. Muhammed'dir. Ona İbn 'Ömer el-Yemâmî denilir ve İbnü'r-Rûmî olarak bilinir. Ebû Hâtim ve diğerleri onu güvenilir kabul ederken; Ebû Dâvud ve Ebû Zür'a ise zayıf bulmaktadır. Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, 1: 418, 799. dipnot.
- ⁶ Heysemî, *Mecma'u'z-zevâ'id*, 1: 418. Heysemî, 'Abdullah b. er-Rûmî'nin tercemesine yer veren kimseyi bulamadığını ifade etmiştir.
- ⁷ Bünyamin Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012), 196. Elbânî (ö. 1999) ise hadisin mevzû olduğunu ifade edip nübüvvet ve risâletin lafızlarından ziyade fukahanın ifadesine daha çok benzediğini belirtmektedir. Bk. Muhammed Nâsiruddîn el-Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi'i fî'l-ümme* (Riyad: Mektebetü'l-Ma'ârif, 1992-2004), 7: 212-213.
- ⁸ Bu konuda geniş bilgi ve örnekler için bk. Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, 275-295; Bünyamin Erul, "Sahabe'nin Sünnet'e Bağlayıcılık Açısından Bakışları", *İslâmî Araştırmalar Dergisi* 10/1-2-3-4 (1997): 59-68.
- ⁹ Arif Ulu, *Tâbi'unun Sünnet Anlayışı* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015), 165-178.
- ¹⁰ Tâbî'unun önde gelen fakihlerinden olan Mekhûl'un hicrî 34-35 yıllarından önce doğduğu tahmin edilmektedir. Onun hangi sahâbilerden rivayet ettiği hususunda farklılıklar olsa da Enes b. Mâlik, Vâsile b. Eska' ve Ebû Hind ed-Dârî ile görüştüğü ve onlardan hadis rivayet ettiğinde ittifak vardır. Müdelles rivayetleri sebebiyle zayıf kabul edenlere karşılık, Mekhûl'un sika olduğunu söyleyenler de vardır. Buhârî, Müslim, İbn Mâce, Tirmizî, Nesâ'î onun hadislerine yer vermiştir. Fetvâ veren ve pek çok öğrencisi olan Mekhûl, ölüm tarihinde farklılıklar bulunmakla birlikte daha ziyade

bir sözü vardır: “Sünnet iki çeşittir: Birincisi, amel edilmesi farz, terk edilmesi küfür olan sünnettir. İkincisi, amel edilmesi fazilet, terk edilmesi ise sakıncalı olan sünnettir.”¹¹ Bu rivayet ile Hz. Peygamber’e isnad edilen hadis arasında benzerlik bulunduğu görülmektedir. Hicrî ilk iki asırda sünnetin bağlayıcılığı konusunda detaylı bir tasnife rastlanamamakla birlikte hem sahâbenin hem de tâbi’ünün tutumu, Hz. Peygamber’in yaptığı her uygulamanın bağlayıcı olmadığını göstermektedir. Mekhûl’den nakledilen rivayet ve Ebû Hureyre’nin bu ifadeye benzerliği ile dikkat çeken hadisi, temel hadis kaynaklarında geçmeyip tenkid edilen bir hadis olsa da her sünnetin bağlayıcılığının olmadığını göstermesi açısından önemlidir.

Sünnetin bağlayıcılığı hususunda ilk iki asırda kategorik bir tasnif bulunmazken, hicrî üçüncü asırdan itibaren âlimlerin çeşitli tasnifler yaptıkları görülmektedir. Bu âlimlerden biri olan İbn Kuteybe (ö. 276/889), *Te’vîlu Muhtelifi’l-Hadîs* adlı eserinde sünnetin üç çeşit olduğunu ifade etmiştir.¹² Hz. Peygamber’in tasarruflarını fetvâ, hüküm ve devlet başkanlığı (imâmetü’l-uzmâ) olmak üzere üç kısma ayıran İbn ‘Abdisselâm’ı (ö. 660/1262)¹³ aynı asırda yaşamış olan Ebû Şâme el-Makdîsî (ö. 665/1267) takip etmektedir. Ancak Makdîsî, sadece Hz. Peygamber’in fiilî sünnetinin taksimini

112/730 yılında vefat ettiği kabul edilmektedir. *Kitâbu’s-sünen fi’l-Fıkh* adlı eseri vardır. Hayatı ve eseri hakkında geniş bilgi için bk. Sami Önler, *Mekhûl ed-Dimeşkî ve Kitâbu’s-Sünen fi’l-Fıkh Adlı Eseri* (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2012); Eyüp Said Kaya, “Mekhûl b. Ebû Müslim”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003), 28: 552-553.

¹¹ Ebû Muhammed el-Fazl b. Behrâm ed-Dârimî, *es-Sünen*, nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî (Riyad: Dâru’l-Muğnî, 2000), 1: 475; Ebû ‘Abdillah Muhammed b. Nasr el-Mervezî, *es-Sünne*, nşr. ‘Abdullah b. Muhammed el-Busayrî (Riyad: Dâru’l-‘Âsime, 2001), 108.

¹² Sünnetin birincisi, Cibrîl’in Allah’tan Hz. Peygamber’e getirdiği sünnetlerdir. İkincisi, Allah’ın Hz. Peygamber’e sünnet koymasını mubâh kıldığı ve bunda da kendi görüşünü kullanmasını emrettiği sünnetlerdir. Üçüncüsü ise amel edildiğinde fazilet, terk edildiğinde günah olmayan te’dib amaçlı sünnetlerdir. İbn Kuteybe, ilk iki kısımdaki sünnetlerin bağlayıcı olduğunu, üçüncü kısımda yer alan sünnetlerin ise bağlayıcı olmadığını ve yerine getirilmediğinde bir günah gerektirmediğini ifade etmektedir. Bk. Ebû Muhammed ‘Abdullah b. Müslim b. Kuteybe, *Te’vîlu muhtelifi’l-hadis*, nşr. Ebû ‘Uşâme Selîm b. ‘İd es-Selefi (Riyad-Kahire: Daru İbni’l-Kayyim-Dâru İbn ‘Affân, 2009), 371-380.

¹³ Bunlardan en yaygın olanın fetvâ vermek olduğunu ifade eder ve bu konuda örnekler zikreder. Bk. ‘İzzüddîn ‘Abdil’azîz İbn ‘Abdisselâm, *Kavâ’idü’l-ahkâm fi’l-islâhu’l-enâm*, nşr. Nezîh Kemâl Hammâd-Osmân Cuma’ Dumayriyye (Dımaşk: Dâru’l-Kalem, 2000), 2: 244-245. İbn ‘Abdisselâm’ın tasnifi, genel bir sınıflandırma olmakla birlikte Hz. Peygamber’in beşerî olarak yaptığı tasarruflar, bu tasnifin dışında kalmaktadır. Hz. Peygamber’in beşerî tasarruflarından bahsetmemesi, İbn ‘Abdisselâm’ın bunları bağlayıcı olarak kabul etmediğinin göstergesi olabilir.

yapmaktadır. Makdîsî, kendi tasnifine değinmeden önce Ebû'l-Hüseyin el-Basrî'den (ö. 436/1044) naklederek ilim ehlinin Hz. Peygamber'in fiilleri hakkında yapmış olduğu beşli sınıflandırmaya da işaret etmektedir.¹⁴ Kendisi ise Hz. Peygamber'in fiillerini yedi kısma ayırmaktadır.¹⁵

Sünnetin bağlayıcılığı konusundaki önemli tasniflerden biri de XVIII. yüzyılda yaşayan Hindistanlı âlim Şah Veliyyullah ed-Dihlevî'ye (ö. 1176/1762) aittir. Dihlevî, Hz. Peygamber'in sünnetlerini bağlayıcılık açısından ikiye ayırmaktadır.¹⁶ Sünnetin bağlayıcılığı konusunda günümüzde yaşayan ilim adamlarından tasnif yapanlar da bulunmaktadır. Bunlardan biri Talat Sakallı olup yaptığı tasnif, iki ana kısma ayırması açısından Dihlevî'nin tasnifinin benzeridir.¹⁷ Bu konuya değinen diğer bir kimse ise Hayreddin Karaman'dır. Karaman, Hz. Peygamber'in dine ve dünyaya ait söz ve davranışları şeklinde ikili bir ayırım yapmıştır.¹⁸

¹⁴ Ebû'l-Hüseyin el-Basrî'ye göre ilim ehli, Hz. Peygamber'in fiillerini beş kısma ayırır: 1. Hem Hz. Peygamber'in yapması hem de bizim yapmamızın emredildiği imtisâli fiiller. 2. Hz. Peygamber'in insan olarak yaptığı cibillî fiiller. 3. Hz. Peygamber'e has olan fiiller. 4. Kur'an'daki mücmel hükmü açıklayan fiiller. 5. Bu dört grubun dışındaki fiiller. Örnekleri için bk. Ebû Şâme el-Makdîsî, *el-Muhakkak min 'ilmi'l-usûl fî mâ yete'alleku bi-ef'âli'r-Resûl*, nşr. Mahmûd Sâlih Câbir (Medine: el-Câmi'atü'l-İslâmiyye, 2011), 175-189.

¹⁵ Bu tasnif ise şöyledir: 1. İmtisâli fiiller. 2. Cibillî fiiller. 3. Hz. Peygamber'e has olan fiiller. 4. Mücmel bir hükmü beyan eden ve mutlak bir hükmü takyid eden beyânî fiiller. 5. İmtisâli, cibillî, Hz. Peygamber'e has olan ve beyânî fiiller olmayıp mutlak mübtede' (sıfatı bilinmeyen) fiiller. 6. Sıfatı bilinmeyip Hz. Peygamber'in yaptığı fiiller. 7. Hz. Peygamber'in kendisinde ibadet (kurbet) kastı bulunmayan fiiller. Bk. Makdîsî, *el-Muhakkak*, 191-257. Makdîsî'nin taksimi ile kendisinininkinden önce Ebû'l-Hüseyin el-Basrî'den naklen zikrettiği ilim ehlinin tasnifi arasında büyük benzerlik vardır. Hatta iki tasnif arasında ilk beş madde bir birisinin aynısı olup Makdîsî'nin tasnifinin altıncı ve yedinci kısmı, ilim ehlinin tasnifinin beşinci kısmının biraz daha detaylı hâlidir. Makdîsî, tasnifinin birinci ile dördüncü kısmının bağlayıcı olduğunu, ikinci, üçüncü ve yedinci kısmın bağlayıcı olmadığını, diğer kısımların ise karineye göre bağlayıcı olup olmayacağını ifade etmektedir.

¹⁶ Bunlar, risâlet görevinin tebliğine yönelik sünnet ve risâlet görevi kabilinden olmayan sünnettir. İlk kısmında insanlar için bağlayıcı olan konulara değinirken, ikinci kısımda bağlayıcı olmayan konulara işaret etmiştir. Bk. Şah Veliyyullah b. 'Abdirrahîm ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi'l-bâliğa*, nşr. Seyyid Sâbık (Beyrut: Dâru'l-Cil, 2005), 1: 223-224.

¹⁷ Ona göre sünnetin tasnifi ikidir: 1. Bağlayıcı olan Sünnet: a) Beyân, b) Hüküm, c) Kadâ, d) Fervâ'dır. 2. Bağlayıcı olmayan Sünnet: a) Âdet ve gelenekler, b) Tabii (cibillî) fiiller, c) İçinde bulunduğu toplum ve şartların gerektirdiği sünnetler, d) Zamanıyla mukayyed olan fiiller, e) Dünyevî işlerdir. Bk. Talat Sakallı, *Hadisler ve Yorumlar* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004), 568-569; Talat Sakallı, *Hadis Tenkidi* (Ankara: Araştırma Yayınları, 2014), 446.

¹⁸ Karaman, ikinci kısım olan dünyaya ait söz ve davranışlarını da iki kısma ayırmıştır: Birincisi, müsbet ilimlerin, teknik ve teknolojinin araştırma, çözme ve geliştirme sahasına giren konulardır. İkincisi ise insanların ferd ve toplum hâlinde eğitilip yöneltile

Bunların dışında fiilî sünneti on kısma ayıran Süleymân el-Aşkâr¹⁹, Resûlullah’ın fiillerini üç kısma ayıran Ebû Zehra (ö. 1974)²⁰, hukûkî açıdan bağlayıcı olan ve olmayan sünnet şeklinde ikiye ayıran Mahmûd Şeltût (ö. 1963)²¹ gibi daha pek çok âlim, sünnetin bağlayıcılığı konusunda tasnifler yapmışlardır. Sünnetin bağlayıcılığı ile ilgili tasnif yapan âlimlerin burada zikredilenlerle sınırlı olmadığını da söylemek gerekmektedir.²² Ayrıca son zamanlarda sünnetin bağlayıcılığı ile ilgili eserler yazılmaya devam etmektedir. Fakat bu çalışmalar, sünnetin dinde delil olduğuna ve bağlayıcılığına yer verilmekte olup bu konuda yapılan tasniflere işaret edilmemektedir. Bu kitaplar, daha ziyade sünneti inkâr eden kimselelere karşı yazılmış cevap niteliğindeki çalışmalar olduğu söylenebilir.²³

Görüldüğü gibi Hz. Peygamber’in zamanından başlayarak İslâm’ın ilk iki nesli olan sahâbe ve tâbi’ûn arasında sünnetin bağlayıcılığının ilk işaretleri görülmüş olup bizlere ulaşmasına göre ilk tasnif hicrî üçüncü asırda ortaya çıkmıştır. Bu asırlardan günümüze kadar pek çok âlim, sünnetin bağlayıcılığı konusunda kategorik tasnifler yapmışlardır. Bu tasniflerden bazıları çok detaylı olmuş, bazıları ise oldukça sınırlı kalmıştır. Sünnetin bağlayıcılığı konusunda tasnif yapan âlimler, taksimlerinde Hz. Peygamber’in tasarruf türlerini dikkate almışlardır. Sadece Hz. Peygamber’in fiillerini çeşitli sınıflara ayıranlar olduğu gibi fiilî ve kavli bir ayırım yapmadan sünnetin geneli hakkında tasnif yapanlar da vardır. Sünnetin bağla-

ve yönlendirilme sahasına giren konulardır. Karaman’a göre bunlardan birincisi bağlayıcı olmamakla birlikte ikincisi bağlayıcıdır. Bk. Hayreddin Karaman, “Bağlayıcılık Bakımından Resûlullah’ın Davranışları”, *Hz. Peygamber ve Aile Hayatı* (İstanbul: İlmî Neşriyat, ts.), 130-131.

¹⁹ Fiilî sünnetin taksimi için bk. Muhammed Süleymân el-Aşkâr, *Ef’âlu’r-Resûl ve delâletühâ ‘ala’l-ahkâmı’s-şer’iyye* (Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 2003), 1: 213-372.

²⁰ Bk. Muhammed Ebû Zehra, *Usûlü’l-Fıkh* (y. y.: Dâru’l-Fikri’l-‘Arabî, ts.), 114-115.

²¹ Bk. Mahmûd Şeltût, *İslâm, Akîde ve Şer’â* (Kahire: Dâru’ş-Şurûk, 2001), 499-507.

²² Sünnetin bağlayıcılığı ile ilgili daha fazla tasnif ve bazı âlimlerin bu konudaki değerlendirmeleri için bk. Murat Şimşek, *İslam Hukukunda Bağlayıcılık Bakımından Hz. Peygamber’in İctihad ve Tasarrufları* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011), 57-115.

²³ Bu çalışmalardan birkaçı için bkz. Muhammed Takî Usmânî, *Sünnetin Bağlayıcılığı*, trc. İbrahim Kutluay (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017), 139 s.; ‘Abdulganî ‘Abdulhâlık, *Sünnetin Dinde Delil Oluşu –Hücciyetü’s-Sünne–*, trc. Dilaver Selvi (İstanbul: Şule Yayınları, 2003), 387 s.; Jamaal al-Din M. Zarabozo, *The Authority and Importance of The Sunnah* (Denver/U.S.A.: Al-Basheer Publications and Translations, 2000), 289 s.

yıcılığı ile ilgili bu bilgilerden sonra İbn 'Âşûr'un tasnifine geçilebilir.

Muhammed et-Tâhir b. 'Âşûr'un taksimi

Sünnetin bağlayıcılığı konusunda tasnif yapanlardan birisi de Muhammed et-Tâhir b. 'Âşûr'dur. Yapmış olduğu tasnifin önemsenmesinden dolayı sünnetin bağlayıcılığı konusunun ele alındığı çalışmalarda genellikle İbn 'Âşûr'un taksimine yer verilmiştir.²⁴ İbn 'Âşûr, Hz. Peygamber'in sözlerinin ve fiillerinin, onun hangi niteliğinden kaynaklandığının tespit etmenin önemli olduğunu şöyle ifade etmektedir: "Şer'atın maksatları konusunda araştırma yapan bir kimse için önemli bir konu, Resûlullah'tan sadır olan söz ve fiillerinin makamlarını ayırt etmek ve onun tasarruf çeşitlerini birbirinden ayırmaktır. Çünkü Hz. Peygamber'in söz ve fiillerinin kaynağı olmaya uygun birçok sıfatı vardır. Hukukun gayeleri konusunda çalışanın, söz veya fiilin sâdır olduğu nitelikleri belirlemeye ihtiyacı vardır."²⁵ İbn 'Âşûr, bu görüşünden hareketle kendisi de Hz. Peygamber'in söz ve fiillerini sınıflandırma yoluna gitmiştir.

680 | db

Müellif, sünnetin bağlayıcılığıyla ilgili kendi tasnifine değinmeden önce Karâfi'nin (ö. 684/1285) taksimine dikkat çekmiştir. Ona göre Karâfi, *Envâru'l-burûk fî envâ'il-furûk* kitabında Hz. Peygamber'in söz ve fiillerini ayırt etmeye ve belirlemeye yönelik ilk kimsedir.²⁶ O, Hz. Peygamber'in tasarruflarını tebliğ, hüküm, fetvâ ve imâmet olmak üzere dört kısma ayırmıştır. Bütün insanların, Hz. Peygamber'in fetvâ, tebliğ ve risâlet ile ilgili tasarruflarına kıyamet gününe kadar tabi olması gerektiğini ifade eden Karâfi, kazâ ile ilgili tasarruflarında da Hz. Peygamber'i örnek almaları gerektiğini belirtmektedir.²⁷

²⁴ Bk. Ali Toksarı, *Delil Olma Yönünden Sünnet* (Kayseri: Rey Yayıncılık,1994), 92-95; Sakallı, *Hadisler ve Yorumlar*, 532-544; Sakallı, *Hadis Tenkidi*, 430-439; Kırbaçoğlu, *İslam Düşüncesinde Sünnet*, 65-69; Mehmet Erdoğan, *Vahiy-Akıl Dengesi Açısından Sünnet* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009), 264; Şimşek, *Hz. Peygamber'in İctihad ve Tasarrufları*, 105-108; Karaman, "Bağlayıcılık Bakımından Resûlullah'ın Davranışları", 136-149; İbrahim Kutluay, "The Relationship Between The Sunnah And The Wahy And Its Effects On The Authority Of Sunnah According To Some Contemporary Scholars", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Haziran 2019): 33-34.

²⁵ Muhammed et-Tâhir b. 'Âşûr, *Makâsıdu's-Ser'ati'l-İslâmiyye*, nşr. Muhammed et-Tâhir el-Misâvî (Beyrut: Dâru Lübnân, 1432/2011), 157.

²⁶ İbn 'Âşûr, *Makâsıd*, 157.

²⁷ Karâfi, bu tasnifine sadece *el-Furûk*'ta değil, ayrıca *el-İhkâm*'da da değinmiştir. Bk. Şihâbüddîn Ebû'l-'Abbâs Ahmed b. İdrîs el-Karâfi, *el-İhkâm fî temyîzi'l-fetâvâ 'ani'l-ahkâm ve tasarrufâtı'l-kâdî ve'l-imâm*, nşr. 'Abdulfettâh Ebû Gudde (Beyrut: Dâru'l-

İbn ‘Âşûr’un Karâfi’nin taksimini ilk tasnif olarak kabul etmesi bazı yönlerden eleştirilebilir. Çünkü Karâfi’den önce İbn Kuteybe, İbn ‘Abdisselâm ve Makdîsî sünnetin bağlayıcılığıyla ilgili tasnif yapan âlimlerdir. Dolayısıyla İbn ‘Âşûr’un Karâfi’yle ilgili ifadelerinin geçerliliği olmadığı söylenebilir. İbn ‘Âşûr’un Karâfi’yi Hz. Peygamber’in söz ve fiillerini ilk taksim eden kimse olarak belirtmesi, muhtemelen kendisinin böyle bir tasnife ilk olarak Karâfi’nin eserinde rastlamış olması veya bundan önceki âlimlerin ilgili tasniflerini görmemiş olması da muhtemeldir. Ancak ikinci şıkkın doğru olması pek mümkün değildir. Çünkü İbn ‘Abdisselâm ile Karâfi’nin taksimleri birbirinin benzeridir.

İbn ‘Âşûr, bundan sonra sünnetin bağlayıcılığıyla ilgili şunları ifade etmiştir: “Resûlullah’ın sıfat ve hâlleri, ondan bazı sözlerin ve fiillerin sâdır olmasına sebep olur. Bizim bu konuya, insanları sürekli sıkıntıya sokan ve boğazı düğümleten birçok güçlükleri aydınlatacak bir ışık tutmamız gerekmektedir. Sahâbe, Resûlullah’ın sünnetinden teşrîf nitelikli olan ile teşrîf nitelikli olmayanın arasını ayırt eder, herhangi bir güçlük ile karşılaştıklarında ise Hz. Peygamber’e sorarlardı.”²⁸ Ayrıca şunu da belirtmiştir: “Fıkıh usûlü âlimleri, Hz. Peygamber’in sünnetiyle ilgili meselelerde Resûlullah’ın teşrîf alanına girmeyen cibillî fiillerini de ele almışlardır. Bunu teşrîf’e ve irşâda dâhil olmayan Resûlullah’ın günlük hayatıyla ilgili hiçbir hâli ve durumu ihmal etmemeleri dolayısıyla yapmışlardır. Fakat deve üstünde hacetmek gibi cibillî veya teşrîf olması muhtemel fiillerde farklı değerlendirmeler yapmışlardır. Bazı âlimler, Resûlullah’ın bazı tasarruflarında hataya düşmüşlerdir. Onlar, Hz. Peygamber’in tasarruflarının sebebini iyice tespit etmeden de onu kıyasa temel yapmışlardır.²⁹ İbn ‘Âşûr, bu endişelerinden dolayı ve Hz. Peygamber’in söz ile fiillerinin onun hangi tasarrufundan sâdır olduğunu belirlemek gerektiğini düşünerek sünnetin bağlayıcılığı konusunda bir tasnif yapmıştır.

Muhammed et-Tâhir b. ‘Âşûr, Hz. Peygamber’in sünnetini on iki kısma ayırmıştır:

Beşâ’iri’l-İslâmiyye, 1995), 99-121; Şihâbüddîn Ebü’l-‘Abbâs Ahmed b. İdrîs el-Karâfi, *el-Furûk* (İbnü’ş-Şât’ın *İdrâru’ş-şurûk ‘alâ envâri’l-furûk*’u ile birlikte), nşr. ‘Ömer Hasen el-Kıyyâm (Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 2003), 1: 426-432.

²⁸ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 159.

²⁹ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 160.

1. Teşrî Durumu: Resûlullah'ın çoğu hâlleri bu kısma girmektedir. Çünkü Allah Te'âlâ'nın "Muhammed ancak bir peygamberdir..." (Âl-i İmrân 3/144) âyetinde buyurduğu gibi Allah Hz. Peygamber'i bu maksatla göndermiştir. Teşrî görevinin delilleri ise apaçıktır. Meselâ, Veda hutbesinde Hz. Peygamber, sözlerini insanların işitmesi için ileticiler tayin etmiştir. Yine Veda hutbesinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Hacla ilgili menâsiki benden alınız."³⁰ Yine bu hutbenin sonundaki "Burada hazır bulunanlar, bulunmayanlara ulaştırın."³¹ sözü de böyledir.³² Hz. Peygamber'in bu tasarrufuna namazın kılınışı gibi teşrî nitelikli diğer pek çok husus da eklenebilir.

2. İftâ Durumu: İbn 'Âşûr, Hz. Peygamber'in bu tasarrufu ile ilgili herhangi bir açıklama yapmadan doğrudan örnek vermiştir. *el-Muvatta'* ve *Sahîhâyn*'da 'Abdullah b. 'Amr ve İbn 'Abbâs'tan rivayet edilen hadiste olduğu gibi bu hâlin birtakım alametleri vardır. İbn 'Âşûr'un Hz. Peygamber'in fetvâ vermesine örnek olarak zikrettiği hadis şöyledir: Resûlullah (s.a.v.), Veda haccında Mina'da insanların kendisine sorular sormaları için devesinin üzerinde durdu. Bir

³⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, nşr. Şu'ayb el-Arna'ût, 'Âdil Mürşid v.dğr. (Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 1995-2001), 22: 312, 460, 23: 202, 286; Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc, *el-Câmi'u's-sahîh*, nşr. Muhammed Fu'âd 'Abdübâkî (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.), "Hac", 310; Ebü Dâvud Süleymân b. el-Eş'âs es-Sicistânî, *es-Sünen*, nşr. Şu'ayb el-Arna'ût-Muhammed Kâmil Karâbellî (Beyrut: er-Risâletü'l-İlmiyye, 2012), "Menâsik", 77; Ebü 'Abdirrahman Ahmed b. Şu'ayb en-Nesâî, *es-Sünen* (Suyûtî'nin *Şerh'i* ve İmam en-Nedvî'nin *Hâşiye'si* ile birlikte), nşr. 'Abdulfettâh Ebü Gudde (Beyrut: Dâru'l-Beşâ'iri'l-İslâmiyye, 2012), "Menâsikü'l-Hac", 220; Ebü Bekir Ahmed b. el-Hüseyn b. 'Alî el-Beyhakî, *Kitâbu's-sünen (el-kebir)*, nşr. Muhammed 'Abdulkâdir 'Atâ' (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003), 5: 188, 204, 212.

³¹ Ebü 'Abdillah Muhammed b. İsmâ'îl el-Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, nşr. Şu'ayb el-Arna'ût, 'Âdil Mürşid v.dğr. (Beyrut: er-Risâletü'l-İlmiyye, 2011), "İlim", 9, 37, "Tevhîd", 24; Müslim, "Hac", 446; Ebü 'İsâ Muhammed b. 'İsâ et-Tirmizî, *es-Sünen*, nşr. Ahmed Muhammed Şâkir (Kahire: Dâru'l-Hadîs, 2010), "Hac", 1; Ebü 'Abdillah Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvîni, *es-Sünen*, nşr. Şu'ayb el-Arna'ût, 'Âdil Mürşid v.dğr. (Beyrut: er-Risâletü'l-İlmiyye, 2010), "Sünne", 18; Ebü Ya'lâ Ahmed b. 'Alî et-Temîmî el-Mevsîlî, *el-Müsned*, nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî (Dımaşk: Dâru'l-Me'mûn-Dâru's-Sekâfeti'l-Arabiyye, 1973-1994), 3: 163, 194, 12: 216; Ebü Bekir 'Amr b. 'Abdî'l-Hâlik el-Bezzâr, *el-Bahru'z-zehhâr el-ma'rûf bi-müsnedi'l-Bezzâr*, nşr. Mahfûzu'r-Rahmân Zeynullah, 'Âdil b. Sa'd v.dğr. (Beyrut-Medine: Mü'essesetü'l-'Ulûmî'l-Kur'ân-Mektebetü'l-'Ulûm ve'l-Hikem, 1988-2009), 9: 86; Ebü'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-avsât*, nşr. Ebü Mu'âz Târik b. 'Avdillâh-Ebü'l-Fazl 'Abdumuhsin b. İbrâhîm (Kahire: Dâru'l-Harameyn, 1995), 1: 292, 4: 266; Dârimî, *es-Sünen*, 2: 1221; Ebü 'Abdillah Muhammed b. 'Abdillah el-Hâkim en-Nisâbüri, *el-Müstedrek 'ala's-Sahîhâyn*, nşr. Mustafâ 'Abdulkâdir 'Atâ' (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2002), 3: 533.

³² İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 161.

adam geldi ve şöyle dedi: “Şeytan taşlamadan önce kurban kestim.” Hz. Peygamber ise “Taşları at, bunda bir günah yok.” dedi. Başka bir adam geldi ve şöyle dedi: “Ben şeytan taşlamadan önce Kâbe’yi tavaf ettim.” Hz. Peygamber bu kişiye de “Şeytanı taşla, bunda bir günah yok.” dedi.³³ Resûlullah (s.a.v.), insanların unutarak veya bilmeyecek bazı fiilleri bazılarının öncesinde yerine getirip sonrasında değil de öncesinde yaptıkları fiiller hakkında sordukları her şeye “Yap, bir güçlük yok.” şeklinde cevap vermiştir.³⁴

3. Kazâ Durumu: Bu, anlaşılmayan iki hasım arasında hüküm verdiği anda Resûlullah’tan sâdır olan tasarruftur. Meselâ, Zübeyr ile Humeyd el-Ensârî arasındaki suyu kullanmadaki ihtilafta Resûlullah’ın “Ya Zübeyr! Hurma ağaçlarının köklerine ulaşınca kadar suyu tut, sonra saliver”³⁵ buyurması buna bir örnektir. Yine Müslim’in *es-Sahîh*’inde geçen Hadramî ile Kindî arasındaki toprak ihtilafında Hz. Peygamber’in hüküm vermesi de böyledir.³⁶ İbn ‘Âşûr’a göre ihtilaf tarafların hazır bulunmadığı hiçbir tasarruf, Hind bt. ‘Utbe hadisinde³⁷ olduğu gibi Resûlullah’ın kazâ tasarrufuna girmez.³⁸

³³ Buhârî, “İlim”, 23, 46; Müslim, “Hac”, 327-334; Mâlik b. Enes, *el-Muvatta’* (Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî rivayeti), nşr. Muhammed Fu’âd ‘Abdülbâkî (Beyrut: Dâru İhyâ’it-Turâsîl-‘Arabî, 1985), “Hac”, 242; Ebû Dâvud, “Menâsik”, 78, 87; Tirmizî, “Hac”, 76; İbn Mâce, “Menâsik”, 74; Dârimî, *es-Sünen*, 2: 1195, 1214; ‘Alî b. ‘Ömer ed-Dârekutnî, *es-Sünen*, nşr. Şu’ayb el-Arna’ût, Hassan ‘Abdulmun’ım Şiblî v.dğr. (Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 2004), 3: 282-287; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5: 162, 11: 23, 30, 405, 546; Ebû’l-Kâsım Süleymân b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebîr*, nşr. Hamdî ‘Abdulmecîd es-Seleffî (Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, ts.), 1: 184, 12: 94; Ebû Bekir Muhammed b. İshâk b. Huzeyme, *es-Sahîh*, nşr. Muhammed Mustafâ el-A’zâmî (Riyad: el-Mektebül-İslâmiyye, 1980), 2: 1385-1386; Süleymân b. Dâvud b. el-Cârûd et-Tayâlisî, *el-Müsned*, nşr. Muhammed b. ‘Abdulmuhsin et-Türkî, (Kahire: Dâru Hicr, 1999), 4: 42.

³⁴ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 161.

³⁵ Buhârî, “Müsâkât”, 6, 7, 8, “Tefsîr”, 12; Müslim, “Fedâ’il”, 129; Tirmizî, “Ahkâm”, 26; Ebû Dâvud, “Akdiye”, 31; İbn Mâce, “Sünne”, 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 26: 40; Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân el-Bustî, *el-İhsân fî takrîbi sahîh-i İbn Hibbân*, nşr. Şu’ayb el-Arna’ût (Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 1988-1991), 1: 203; Hâkim Nisâbü’rî, *el-Müstedrek*, 3: 410.

³⁶ Müslim, “İmân”, 223; Tirmizî, “Ahkâm”, 12; Ebû Dâvud, “Eymân ve’n-Nuzûr”, 2, “Akdiye”, 26; Dârekutnî, *es-Sünen*, 5: 377; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 36: 168; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 11: 463; Ebû ‘Abdirrahman Ahmed b. Şu’ayb en-Nesâ’î, *Kitâbu’s-sünen (el-kebîr)*, nşr. Hasan ‘Abdulmun’ım Şelebî (Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 2001), 5: 424, 431.

³⁷ Hadiste geçen olay şöyledir: Hind bt. ‘Utbe, Resûlullah’a gelip şöyle demiştir: “Ebû Süfyân cimri bir adamdır. Bana ve oğluma yetecek kadar vermiyor. Ancak ben, farkına varmadan ondan alıyorum.” Bunun üzerine Hz. Peygamber ise “Ebû Süfyân’ın malından sana ve oğluna yetecek kadar iyilikle al.” buyurmuştur. Hadisin kaynakları için bk.

İbn ‘Âşûr, aralarında ihtilaf olan bir kimsenin Resûlullah’a (s.a.v.) söylediği “*Bizim aramızda hüküm ver.*” ile Resûlullah’ın onlara söylediği “*Sizin ikinizin arasında mutlaka hüküm vereceğim.*” ifadeleri, Hz. Peygamber’in kazâ tasarrufunun emareleri olduğunu belirtir ve buna şu hadisi örnek verir: Zeyd b. Hâlid el-Cühenî’den şu hadis rivayet edilmiştir: Bir bedevî, yanında hasmıyla birlikte Resûlullah’ın yanına geldi ve “*Yâ Resûlallah! Bizim aramızda Allah’ın kitabına göre hüküm ver.*” dedi. Onun hasmı (bu kimse, diğerrinden daha bilgili idi) ise şöyle dedi: “*Doğru söyledin. Bizim aramızda Allah’ın kitabına göre hüküm ver ve benim konuşmama da izin ver.*” O ikisi de aralarındaki ihtilafı Hz. Peygamber’e anlattılar. Resûlullah da onlara şöyle cevap verdi: “*Sizin davanızda Allah’ın kitabına göre hüküm vereceğim...*”³⁹

İbn ‘Âşûr, Hz. Peygamber’in teşrîf, iftâ ve kazâ tasarrufuyla ilgili olarak şöyle bir değerlendirme yapar: Bu üç durumun hepsi, şerî’atın şahitleridir. Bunların arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Aralarındaki tek fark, teşrîf’in asıllarından hangisinin kapsamı altına girdiğini bilmektir.⁴⁰

684 | db

Fetvâ ve kazânın her ikisi de teşrîf’in tatbikîdir. Bir mesele veya dava, asıl olan şer’î bir kuralın cüzü olduğu için tatbikî (uygulanan) hüküm ile teşrîf (genel) hüküm arasında genellikle eşitlik olması hasebiyle kıyasta küçük önermenin büyük önermeye göre sonuçlanması mertebesinde. Bazen de bu eşitlik, bir mesele veya dava ile genel teşrîf hüküm arasında bir yönden umum-husus ilişkisinden dolayı da olabilir. Meselâ, müsteftînin fiiline arız olan şey, şer’î bir kaidenin altında olmayı gerektirir. Yoksa fiilin kendisi şer’î bir kai-

Buhârî, “Buyû”, 95, “Nafakât”, 9, 14; Müslim, “Akdiye”, 7, 8; Ebû Dâvud, “Buyû”, 81; Nesâî, “Âdâbu’l-Kudât”, 31; İbn Mâce, “Ticârât”, 65; Dârekutnî, *es-Sünen*, 5: 420; Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *Ma’rifetü’s-sünen ve’l-âsâr*, nşr. ‘Abdulmu’tî Emîn Kal’acî (Beyrut, Kahire v.dğr. : Dâru’l-Va’y, Dâru Kuteybe v.dğr. , 1991), 11: 277, 14: 243, 379; Ebû Ya’lâ, *el-Müsned*, 8: 98; Ebû Bekir ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm es-San’ânî, *el-Musannef*, nşr. Habîburrahman el-A’zamî (Beyrut: el-Mektebü’l-İslâmiyye, 1972), 9: 126; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 10: 68.

³⁸ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 162.

³⁹ Buhârî, “Sulh”, 5, “Ahkâm”, 39; Müslim, “Hudûd”, 25; Tirmizî, “Hudûd”, 8; Ebû Dâvud, “Hudûd”, 25; Mâlik b. Enes, “Hudûd”, 6; Nesâî, “Âdâbu’l-Kudât”, 22; İbn Mâce, “Hudûd”, 7; Dârimî, *es-Sünen*, 3: 1492; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 28: 268, 274; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebîr)*, 8: 369, 371, 382, 386; Tayâlisî, *el-Müsned*, 2: 259, 669; Ebû Bekir ‘Abdullah b. Muhammed b. Ebî Şeybe, *el-Musannef fi’l-ehâdis ve’l-âsâr*, nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût (Beyrut: Dâru’l-Tâc, 1989) 5: 540, 6: 8; ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm, *el-Musannef*, 7: 310-311.

⁴⁰ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 163.

denin olmasını gerekli kılmaz. Bu, mantıkî müsâvât kıyasındaki⁴¹ iki önermeden birinin diğerini garip bir önermeyle bağlı olması gibidir. Fetvâ konusunda bunun örneği ise dübbâ’, hantem, müzef-fet ve nakîr⁴² gibi kap ve çömlerle nebîz yapmanın yasaklanmasıdır.⁴³ Çünkü bu yasaklama, bu kapların Hicaz bölgesinde nebîzin şarap olmasını hızlandıran ârızî niteliklerin olmasından dolayıdır. Bu nehyin, soğuk bölgelerde oturan kimseler için dübbâ’ veya hantem gibi kaplara nebîzin konulmasını yasakladığı asla kabul edilemez. Bazı âlimler şayet bunu benimserler ise şer’atın hafife alınmasına neden olurlar. Aynı durum, davalar için de geçerlidir. Meselâ, Hz. Peygamber, komşu lehine şuf’a hakkının varlığına hükmetmiştir. Bu durum, râvînin, ortağı olduğunu bilmeyip şuf’a ile hüküm verilen komşuyu gördüğü şekilde yorumlanır.⁴⁴

4. İmâret Durumu: Bazı hususiyetleri olması muhtemel olan bazı savaşlar esnasında olanlar hariç teşrîf görevine benzemeyen Hz. Peygamber’in bu tür tasarrufları çoktur. Meselâ, Hayber savaşında ehlî eşek etinin yenmesinin haram kılınması böyledir. Sahâbe, Hz. Peygamber’in ehlî eşek etlerinin yenmesini yasaklamasının ve pişirildiği kapların temizlenmesini emretmesinin, bütün durumlarda ehlî eşek etinin yenmesinin haram olmasını gerektiren teşrîf bir yasaklama mı, yoksa bu savaşta yük taşıyanlar eşekler olduğundan ordunun maslahatı için emrettiği bir yasaklama mı olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir.⁴⁵ Bu konuda İbn ‘Âşûr’un verdiği diğer bir örnek ise Hz. Peygamber’in Huneyn günü buyurduğu şu hadistir:

⁴¹ “Müsâvât Kıyası: İki öncülden oluşur. Birincisi yüklem, ikincisi öznedir. Böyle adlandırılmasının sebebi, şu kaideye dayanmasıdır: A, B’ye eşitse, B de C’ye eşitse, A’da C’ye eşit olur. Bu, benzerlik ve aynılığa dayanan bir kıyastır. Doğruluğu, “benzerin benzeri, yine bir benzerdir”, eşitin eşiti, yine bir eşittir” şeklinde varsayılan bir öncüle dayanır. Bk. Mehdi Fadhullah, *Medhâl ilâ ‘ilmi’l-Mantık* (Beyrut: Dâru’t-Talî’a, 1990), 212-213.

⁴² Dübbâ’, kuru kabaktan yapılan kaptır. Hantem, yeşil testidir. Müzef-fet, ziftle sıvanmış kaptır. Nakîr ise aslı hurma kütüğü olup içi oyularak elde edilen bir kaptır. Bk. Şihâbüddîn Ahmed b. ‘Alî b. Hacer el-‘Askalânî, *Fethu’l-bârî bi-şerhi Sahîhi’l-Buhârî*, nşr. Şu’ayb el-Arna’ût, ‘Âdil Mürşid v.dğr. (Beyrut: Dâru’r-Risâleti’l-‘Âlemiyye, 2013), 1: 287.

⁴³ Bu konu ile ilgili hadisler için bk. Buhârî, “İmân”, 40; Müslim, “İmân”, 23; Tirmizî, “Eşribe”, 5; Ebû Dâvud, “Eşribe”, 7, 8; Nesâ’î, “Eşribe”, 23, 29-36; İbn Mâce, “Eşribe”, 13; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 9: 168; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebîr)*, 8: 537; İbn Ebî Şeybe, *el-Musanef*, 5: 79; Nesâ’î, *es-Sünen (el-kebîr)*, 5: 76, 93; Tayâlisî, *el-Müsneid*, 3: 447; Abdurrezzâk b. Hemmâm, *el-Musanef*, 9: 210.

⁴⁴ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 163-164.

⁴⁵ Konu ile ilgili hadisler için bk. Buhârî, “Cihâd ve’s-Siyer”, 130, “Nikâh”, 31; Müslim, “Nikâh”, 29-32; Tirmizî, “Nikâh”, 28; Ebû Dâvud, “Et’ime”, 25; Nesâ’î, “Nikâh”, 71; İbn Mâce, “Nikâh”, 44; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 2: 29, 189, 384; Dârekutnî, *es-Sünen*, 5: 522; Nesâ’î, *es-Sünen (el-kebîr)*, 6: 168; İbn Ebî Şeybe, *el-Musanef*, 5: 122.

“Bir düşmanı öldüren kimse, onun üzerindekiyle sahip olur.”⁴⁶ Mâlik b. Enes (ö. 179/795), bunu Hz. Peygamber’in imâret tasarrufu olarak değerlendirmiş ve şöyle demiştir: “Bir kimsenin öldürdüğü düşmanın üzerindekiyle almasının ancak imamın izniyle caiz olur. Bu durum, ganimetten olup ordu komutanın içtihadına bırakılmış olan humûsun dışındadır.”⁴⁷ Ebû Hanîfe de (ö. 150/767) bu görüşü benimsemiştir. İmam Şâfi’î (ö. 204/820), Ebû Sevr (ö. 240/854) ve Dâvud ez-Zâhirî (ö. 270/884) ise bunu Hz. Peygamber’in tebliğ ve fetvâ tasarrufu olarak kabul edip imamın iznine bağlı olmadığını ve öldüren kimsenin hakkı olduğunu benimsemişlerdir.⁴⁸ Bu konuda başka bir örnek ise ölü toprağın ihyası⁴⁹ için izin gerekmesi meselesidir.⁵⁰

5. Yol Gösterme (Rehberlik) ve İrşâd Durumu: Hz. Peygamber’in yol gösterme ve irşâd durumu, teşrî’den daha geneldir. Şüphesiz Peygamber (s.a.v.) emreder ve nehyeder. Buradaki maksat, kesinlik olmayıp hayır yollarına yönlendirmektir. Şüphesiz Hz. Peygamber’in teşvik ettikleri, cennet ehlinin nimetlerinin vasıfları ve mendûbların çoğu, irşâd kabilindedir. İbn ‘Âşûr, burada yol gösterme ve irşâd ile özellikle ahlâkî yücelikleri, sosyal ilişkilerin âdâbını ve aynı şekilde doğru itikada yönlendirmeyi kastettiğini ifade etmektedir.⁵¹ Bu konuda o, şu hadisi örnek verir: Ebû Zerr’in rivayetine göre Resûlullah (s.a.v.) sahih bir hadiste şöyle buyurmuştur: “Köleleriniz, sizin kardeşlerinizdir. Allah onları sizin himayenize vermiştir. Himayesi altında kardeşi olan kimse, ona kendi yediğinden yedirsin ve giydiğinden giydirsin. Ona güç yetiremeyeceği bir iş yüklemesin. Eğer yüklerse ona yardım etsin.”⁵² Râvî (el-Ma’rûr b.

⁴⁶ Buhârî, “Farzûl-Humus”, 18, “Megâzî”, 54; Müslim, “Cihâd ve’s-Siyer”, 41; Ebû Dâvud, “Cihâd”, 145; Tirmizî, “Siyer”, 13; Mâlik b. Enes, “Cihâd”, 18; Dârimî, *es-Sünen*, 3: 1614; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebir)*, 6: 500, 505; Bezzâr, *el-Müsned*, 10: 471; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 7: 417; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, 7: 296, 297; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 11: 131, 167, 171, 174; Ebû ‘Avâne Ya’kûb b. İshâk el-İsferâ’inî, *el-Müsned*, nşr. Eymen b. ‘Ârif ed-Dimaşkî (Beirut: Dâru’l-Ma’rife, 1998), 4: 233.

⁴⁷ Mâlik b. Enes, “Cihâd”, 18.

⁴⁸ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 164.

⁴⁹ Buhârî, “Hars”, 15; Tirmizî, “Ahkâm”, 38; Ebû Dâvud, “Harâc”, 37; Mâlik b. Enes, “Akdiye”, 26; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 23: 7, 135, 309; Beyhakî, *Ma’rifetü’s-sünen ve’l-âsâr*, 9: 9; Ebû Ya’lâ, *el-Müsned*, 2: 252; Nesâî, *es-Sünen (el-kebir)*, 5: 325; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-avsât*, 1: 190.

⁵⁰ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 164.

⁵¹ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 164-165.

⁵² Buhârî, “İmân”, 21; Ebû ‘Abdillah Muhammed b. İsmâ’îl el-Buhârî, *el-Edebü’l-müfred*, nşr. Ferîd ‘Abdul’azîz el-Cindî (Kahire: Dâru’l-Hadîs, 2005), 55; Ebû ‘Avâne, *el-Müsned*, 4: 72.

Süveyd) şöyle diyor: Ebû Zerr ile karşılaştım, onun bir kölesi vardı ve kölenin üzerinde yeni bir takım elbise vardı. Ebû Zerr’e “*Bu nedir?*” dedim. Ebû Zerr de şöyle dedi: “*Gel, anlatayım. Ben kölelerimden birine kötü söz söyledim. Annesinden dolayı onu ayıpladım. Beni Resûlullah’a şikâyet etti.*” Bunun üzerine Resûlullah bana sordu: “*Yâ Ebâ Zerr! Annesinden dolayı mı onu ayıpladın?*” Ben de “*Evet.*” cevabı verdim. Hz. Peygamber ise bana “*Şüphesiz sen, Cahiliye duygusu taşıyan birisin. Köleleriniz, sizin kardeşlerinizdir...*” buyurmuştur.⁵³

6. İnsanları Barıştırma Durumu: İnsanları barıştırma, kazâ tasarrufuna aykırı olan bir durumdur.⁵⁴ Meselâ, Resûlullah’ın (s.a.v.) Zübeyr ile Humeyd el-Ensârî’nin suyundan yararlandıkları Şirâcu’l-Harre adındaki derenin suyuyla ilgili tartışmalarındaki tasarrufu böyledir. Resûlullah Zübeyr’e şöyle demiştir: “*Yâ Zübeyr! Sula, sonra da komşuna bırak.*” Fakat Humeyd el-Ensârî buna kızınca Resûlullah bu kez Zübeyr’e şöyle buyurmuştur: “*Sula, sonra su duvara ulaşınca kadar onu tut.*” Urve b. ez-Zübeyr ise bu konuda şunu söyledi: “*Resûlullah hem Zübeyr için hem de el-Ensârî için genişlik olan bir görüşe işaret etti. Sonra Resûlullah (s.a.v.) açık bir hükümle Zübeyr’in hakkını verdi.*”⁵⁵ Bu durumun diğer bir örneği ise Ka’b b. Mâlik’in ‘Abdullah b. Ebî Hadred’deki mal alacağını istediği zamandaki meseledir. (Bu konudaki tartışma esnasında) her ikisinin sesi mescidde yükselmiştir. Bunun üzerine Resûlullah onların yanına geldiğinde “*Yâ Ka’b!*” demiş ve borcun yarısından vazgeçmesi için eliyle işaret etmiştir. Ka’b da buna razı olmuş ve İbn Ebî Hadred’den alacağını sadece yarısını almıştır.⁵⁶

7. Danışana Fikir Vermesi Durumu: İbn ‘Âşûr, bu konuda herhangi bir yorum yapmadan örneklere geçmiştir. Meselâ, *el-Muvatta*’daki şu hadis bunun örneğidir: ‘Ömer b. el-Hattâb, Allah rızası için bir at tasadduk etti. Hz. ‘Ömer’in atı verdiği adam, ona iyi bakmıyordu. Adam atı satmak istedi. Hz. ‘Ömer de verdiği atı, sahi-

⁵³ Buhârî, “Itk”, 15; Müslim, “Eymân”, 38; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 35: 341; Beyhakî, *Ma’rifetü’s-sünen ve’l-âsâr*, 11: 306; Bezzâr, *el-Müsned*, 11: 402; Ebû ‘Avâne, *el-Müsned*, 4: 71, 72.

⁵⁴ İbn ‘Âşûr, *Makâsıd*, 165.

⁵⁵ Buhârî, “Müsâkât”, 6, 7, 8; Müslim, “Fedâ’il”, 129; Tirmizî, “Ahkâm”, 26; Ebû Dâvud, Akdiye, 31; Nesâî, “Âdâbu’l-Kudât”, 19, 27; İbn Mâce, “Sünne”, 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 26: 40; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 1: 203; Hâkim Nisâbü’rî, *el-Müstedrek*, 3: 410.

⁵⁶ Buhârî, “Salât”, 71, 83; Müslim, “Müsâkât”, 20, 21; Ebû Dâvud, “Akdiye”, 12; Nesâî, “Âdâbu’l-Kudât”, 25; İbn Mâce, “Sadakât”, 18; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 25: 83; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 11: 428; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, 19: 67, 68, 92.

binin de ucuz satacağını düşünerek satın almak istedi. Hz. Ömer, durumu Resûlullah'a sordu. Resûlullah ise "Bir dirheme verse bile atı satın alma! Çünkü verdiği sadakadan dönen, kustuğunu yiyen köpek gibidir" buyurmuştur.⁵⁷ Bu, Hz. Peygamber'in Hz. 'Ömer'e verdiği bir fikirdir. Hiç kimse, Hz. Peygamber'in bunun gibi açık bir şekilde yasaklama yaptığını bilmez. Bundan dolayı âlimler, bu yasaklamanın nasıl anlaşılacağına ihtilaf ettiler. Cumhur, kişinin Allah rızası için tasadduk ettiği bir şeyin peşine düşmesin diye yaptığı tenzihî bir yasaklama olduğunu ifade etmişlerdir. İmâm Mâlik'in *el-Muvatta'*nda⁵⁸ ve *el-Müdevvene'*deki⁵⁹ ifadeleri, böyle bir satışın olması durumunda ise bunun feshedilmeyeceği şeklinde yorumlanmıştır. Ancak *el-Mevvâziye'*de⁶⁰ bunun haram olduğu ifade edilmiştir.⁶¹ İmâm Mâlik, satış feshedilir dememiştir, şayet bu haram kılma şeklinde bir nehiy olsaydı, satışın feshini gerekli görürdü. Mâlikî mezhebinin asıl görüşü, nehyin bir delil olmadıkça fesadı gerektirmesi şeklindedir.⁶²

688 | db

İbn 'Âşûr'un Hz. Peygamber'in bu tasarrufuna verdiği diğer bir örnek ise Berîre hadisidir: Efendileri kendisini satmak istediklerinde Hz. 'Â'îşe, Berîre'yi satın almak istedi. Fakat efendileri velâ hakkının kendilerinde olmasını şart koşmuşlardı, Hz. 'Â'îşe ise bunu kabul etmemişti. Bu olayı, fikir almak isteyen birisi gibi Resûlullah'a haber verdi. Hz. Peygamber ise ona şöyle cevap vermiştir: "Onu al ve velâ şartlarını kabul et. Velâ hakkı ancak azad edene aittir." Hz. 'Â'îşe de böyle yaptı. Sonra Resûlullah insanlara hitap edip şöyle buyurmuştur: "Bazı insanlara ne oluyor ki! Allah'ın Kitap'ında olmayan şartlar koşuyorlar. Velâ hakkı ancak azad edene aittir."⁶³ Şayet Resûlullah'ın Hz. 'Â'îşe'ye sözü teşrî' veya fetvâ şeklinde olsaydı, şart geçer-

⁵⁷ Buhârî, "Hibe", 28, "Cihâd ve's-Siyer", 137; Müslim, "Hibe", 1; Mâlik b. Enes, "Zekât", 49; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1: 380; Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr*, 6: 159; Tayâlisî, *el-Müsned*, 1: 52; Ebû Bekir 'Abdullah b. ez-Zübeyr el-Humeydî, *el-Müsned*, nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî (Dımaşk: Dâru's-Sekâ, 1996), 1:155.

⁵⁸ Mâlik b. Enes, "Zekât", 50.

⁵⁹ Mâlik b. Enes, *el-Müdevvenetü'l-kübrâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994), 4: 429.

⁶⁰ Bu eser, İbnü'l-Mevvâz'a (ö. 269/883) ait olup Mâlikî fıkının temel kaynaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Bk. Ahmet Özel, "İbnü'l-Mevvâz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000), 21: 125-126.

⁶¹ Bu görüş için bk. Ebü'l-Velîd Süleymân b. Halef el-Bâcî, *el-Müntekâ şerhu'l-Muvatta'*, nşr. Muhammed 'Abdulkadir 'Atâ' (Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999), 3: 293.

⁶² İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 166.

⁶³ Buhârî, "Salât", 70; Müslim, "İtk", 6, 8; Tirmizî, "Vesâyâ", 8; Ebû Dâvud, "İtk", 2; Nesâî, "Talâk", 31; İbn Mâce, "İtk", 3; Mâlik b. Enes, "İtk", 17; Dârekutnî, *es-Sünen*, 3: 416; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebîr)*, 5: 551; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 7: 411; 'Abdurrez-zâk b. Hemmâm, *el-Musannef*, 9: 7; Taberânî, *el-Mucemu'l-evsât*, 4: 167.

li olur ve Hz. Peygamber’in hutbedeki “*Velâ hakkı ancak azad edene aittir.*” sözüne muarız olurdu. Fakat bu, Berîre’yi satın alma ve azad etme isteğinin gerçekleşmesiyle birlikte şer’î hakkının hâsıl olmasının kolay olması için Resûlullah’ın Hz. ‘Â’îşe’ye verdiği bir fikirdir.⁶⁴

8. Nasihat Durumu: İbn ‘Âşûr, herhangi bir açıklama yapmadan konunun misaline geçer. *el-Muvatta’* ve *Sahîhayn*’da en-Nu’mân b. Beşîr’den şöyle bir hadis rivayet edilmiştir: Babası Beşîr b. Sa’d, oğlu Nu’mân’a bir köle tasadduk etti. Bunun üzerine Nu’mân’ın annesi olan ‘Amra bt. Ravâha, kocasına şöyle dedi: “*Resûlullah’ı şahit göstermedikçe buna razı olmam.*” Sonra Beşîr gidip olayı Resûlullah’a haber verdi. Resûlullah ona “*Her çocuğuna bunun aynısını tasadduk ettin mi?*” buyurdu. Beşîr “*Hayır.*” deyince Hz. Peygamber ise şöyle cevap verdi: “*Böyle bir adaletsizlik konusunda beni şahit tutma.*”⁶⁵ Başka bir rivayette ise şöyledir: Hz. Peygamber “*Sana hürmet konusunda eşit bir şekilde davranmalarını ister misin?*” diye sordu. Beşîr “*Evet.*” deyince, Hz. Peygamber “*Öyleyse olmaz.*” cevabını verdi.⁶⁶ Mâlik, Ebû Hanîfe ve Şâfiî şöyle demiştir: “Hz. Peygamber, oğullarının itaatini ve bağlılığını göz önüne alarak bunu Beşîr’e yasakladı. Bununla haram kılmayı ve hediyein geçersizliğini kastetmedi.” Bu yüzden Mâlik şöyle dedi: “Bir kimsenin, çocuklarından bazılarına malını hibe etmesi caizdir.” Böyle bir yasaklamanın Hz. Peygamber zamanında meşhur olmadığını düşündüler. Biz de bunun ailenin düzenini korumak için bir nasihat yasağı olduğunu, bir kısıtlama olmadığını anladık. Hadisin bazı rivayetlerindeki “*Hayır, benden başkasını şahit tut.*”⁶⁷ ifadesi de bunu destekler. Ancak Tâvûs (ö. 106/725), Süfyân Sevrî (ö. 161/778), İshâk b. Râhûye (ö. 238/853), Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) ve Dâvud ez-Zâhirî ise maksada muttali olmaksızın yasağın zahirini idrak ederek böyle bir hibenin haram olduğunu kabul etmişlerdir.⁶⁸

⁶⁴ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 166-167.

⁶⁵ Buhârî, “Hibe”, 10, 11; Müslim, “Hibe”, 9, 10; Ebû Dâvud, “Buyû”, 85; Tirmizî, “Ahkâm”, 30; İbn Mâce, “Hibe”, 1; Nesâî, “Nahl”, 1; Mâlik b. Enes, “Akdiye”, 39; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30: 307, 327, 331; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 4: 234; ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm, *el-Musannef*, 9: 96, 97.

⁶⁶ Müslim, “Hibe”, 17; Ebû Dâvud, “Buyû”, 85; İbn Mâce, “Hibe”, 1; Nesâî, “Nahl”, 1; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30: 318, 327; Dârekutnî, *es-Sünen*, 3: 457; Buhârî, *el-Edebü’l-müfred*, 33; Beyhakî, *Ma’rifetü’s-sünen ve’l-âsâr*, 9: 63, 64.

⁶⁷ Müslim, “Hibe”, 17; Ebû Dâvud, “Buyû”, 85; İbn Mâce, “Hibe”, 1; Nesâî, “Nahl”, 1; Buhârî, *el-Edebü’l-müfred*, 33; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30: 318, 327, 360; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebîr)*, 6: 294; Nesâî, *es-Sünen (el-kebîr)*, 6: 173.

⁶⁸ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 167-168.

9. İnsanları En Mükemmel Hâllere Teşvik Etmeyi İsteme Durumu: Hz. Peygamber'in ashâbının nefislerini olgunlaştırmakla ve onları dindeki yüce konumlarına uygun olan şeyleri yapmaya teşvik etmekle ilgili emir ve yasaklarının çoğu böyledir. Şayet en mükemmel hâllerle vasıflanmak için bütün ümmet buna yönlendirilseydi, onlar için bir zorluk olurdu. Resûlullah'ın tasarruflarının pek çoğunda bunu gördüğünü belirten İbn 'Âşûr, birçok âlimin, pek çok fikhî yanlışa ve sünnetten birçok delili mânalarının dışında yorumlama hatasına düşerek Hz. Peygamber'in tasarruflarındaki bu hâlden gaflet içinde olduklarını ifade etmektedir. Kendisinin bunu anlamasıyla bu meselelerdeki büyük şaşkınlığın gittiğini söylemektedir.⁶⁹

Resûlullah (s.a.v.), ashâbını çeşitli mükellefiyetlerle sorumlu tutmuştur. En güzel şekilde İslâm kardeşliğinin bağlarını güçlendirmek, bu dünyanın süsünden yüz çevirmek, bu dinin nakledicileri ve sancağını taşıyıcıları olmaya hazırlanmalarından dolayı dine yönelme ve onu anlamada aşırı gitmeme gibi ashâbını en mükemmel durumlara yönlendirmiştir.⁷⁰ Allah Te'âla, Fetih sûresinin âyetlerinde onlara şöyle işaret etmiştir: *"Muhammed, Allah'ın elçisidir. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı sert, birbirlerine karşı merhametlidirler."* (el-Fetih 48/29). Resûlullah'ın şu sözlerinde de bunu görürsün: *"Ashâbım yıldızlar gibidir."*⁷¹ *"Sizden birisi Uhud dağı kadar altın harcasa, onlardan birinin bir müdüne veya yarısına ulaşamaz."*⁷²

İbn 'Âşûr, Resûlullah'ın bu tasarrufunun örneği olarak *Sahîhu'l-Buhârî*'de el-Berâ' b. 'Âzib'ten rivayet edilen şu hadisi de nakletmektedir: *"Resûlullah bize yedi şeyi emretti ve yedi şeyi yasakladı. Bize hasta ziyaretini, cenazeyi takip etmeyi, aksırana 'Yerhamukallah' (Allah sana rahmet etsin) diyerek dua etmeyi, yemini yerine getirme-*

⁶⁹ İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 168.

⁷⁰ İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 168.

⁷¹ Mecdüddîn el-Mübârek b. Muhammed İbnü'l-Esîr el-Cezerî, *Câmi'u'l-usûl fi ehâdisi'r-Resûl*, nşr. 'Abdulkâdir el-'Arna'ût (Mısır: Mektebetü'l-Hulvânî-Matba'atu'l-Melâh-Mektebetü Dâri'l-Beyân, 1969-1972), 8: 556. İsmâ'il b. Muhammed el-'Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ ve müzîlül-ilbâs 'ammâ iştehere mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs*, nşr. Ahmed el-Kallâş (Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 2012), 1: 147. 'Aclûnî, bu hadisi Beyhakî'nin rivayet ettiğini, senedini İbn 'Abbâs'a dayandırdığını nakletmektedir.

⁷² Buhârî, "Fedâ'ilü's-Sahâbe", 5; Müslim, "Fedâ'ilü's-Sahâbe", 221, 222; Tirmizî, "Menâkıb", 59; Ebû Dâvud, "Sünne", 11; İbn Mâce, "Sünne", 11; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 17: 137, 18: 80, 152; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 2: 342, 411; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6: 404; Tayâlisî, *el-Müsned*, 3: 637; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 15: 455.

yi, mazluma yardım etmeyi, selamı yaymayı ve davete icabet etmeyi emretti. Altın yüzükleri, gümüş kaplardan su içmeyi, saf ipeği, kalın ipeği, ipek elbiseyi, tümsek kenarlı Mısır elbisesini ve de kırmızı minderleri bize yasakladı.”⁷³ Burada muhtelif emirler ve yasaklar bir arada toplanmıştır. Bunlardan bazısının, meselâ gücü olanın mazluma yardım etmesinin vacip olduğu, gümüş kaplardan bir şey içmenin haram olduğu anlaşılır. Bunlardan bazısının da meselâ aksırana “Yerhamukallah” diyerek dua etmek ve yemini yerine getirmek gibi emir şekilde olanların vacip olmadığı ve kırmızı minder ve Mısır elbisesi gibi nehiy şeklinde olanların haram olmadığı anlaşılır. Bu yasaklamalar ancak ashâbı dünyada refah için lüks ve gösteriş görüntülerine bezenmekten ve kırmızı gibi garip renklerle süslenmekten uzak tutmak içindir. Böylelikle hadisi yorumlamaya girişenlerin anlayamadığı bu hadiste zikredilen şeylerin pek çoğunun yasaklama gerekçesindeki şaşkınlık ortadan kalkmış olur.⁷⁴

10. Yüce Hakikatleri Öğretme Durumu: Bu, Resûlullah’ın durumu ve ashâbının özelliğidir. Bunun örneği Ebû Zerr’in rivayet ettiği şu hadistir: Dostum (Hz. Peygamber) bana şöyle dedi: “Yâ Ebâ Zerr! Uhud’u görüyor musun?” Ben de “Evet.” dedim. Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu: “Uhud dağı kadar altınım olsa üç dinar hariç hepsini infak etmek isterim.”⁷⁵ Ebû Zerr, bunu bütün ümmet için genel bir emir zannetmiş ve mal biriktirmeyi yasaklamaya başlamıştır. Hz. ‘Osman ise onun bu görüşünü kabul etmemiştir.⁷⁶

11. Te’dîb Durumu: İbn ‘Âşûr, bu konuyu iyi araştırmak gerektiğini çünkü tehdit amacıyla mübalağanın bu durumu kuşattığı bir hâl olduğunu ifade eder. Fakihin, özellikle teşrî‘ kastedilmiş olmaya uygun olan ile azarlama ve tehdit amacıyla kastedilmiş olanları ayırt etmesi gerekir. Bunun örneği *el-Muvatta’* ve *Sahîhayn*’da Ebû Hureyre’den rivayet edilen şu hadistir: “Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki, odun toplanılmasını, namaz için ezan okunmasını ve birinin cemaate imam olmasını emretmek, sonra da cemaate gelmeyenlerin evlerini başlarına yakmak aklımdan geçiyor. Nefsim elinde

⁷³ Buhârî, “Libâs”, 45; Müslim, “Libâs”, 3; Tirmizî, “Edeb”, 45; Nesâî, “Cenâ’iz”, 53; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 30: 463, 497, 598; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebir)*, 3: 315; Ebû ‘Avâne, *el-Müsned*, 1: 405, 5: 219, 220, 221.

⁷⁴ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 169.

⁷⁵ Buhârî, “Zekât”, 4; Müslim, “Zekât”, 34; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 35: 336; İbn Hibbân, *es-Sahîh*, 8: 51.

⁷⁶ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 171.

olan Allah'a yemin olsun ki, şayet onlardan birisi yağlı bir kemik veya iki güzel paça bulacağını bilseydi, yatsı namazına gelirdi.”⁷⁷ Şüphe yoktur ki, Resûlullah (s.a.v.), Müslümanların yatsı namazını cemaatle kılmak için evlerini yakmamıştır. Fakat buradaki söz, te'dib için korkutma anlamında söylenmiş ya da Allah, Hz. Peygamber'e onların münafık olduğunu göstermiş ve dilerse onları yok etmeye izin vermiştir.⁷⁸

Diğer bir örnek ise *Sahîhu'l-Buhârî*'de Ebû Şurayh'tan rivayet edilen hadistir. Resûlullah şöyle buyurmuştur: “Allah'a yemin olsun ki, iman etmiş olmaz. Allah'a yemin olsun ki, iman etmiş olmaz.” Biz “Kimdir o? Yâ Resûlallah!” diye sorunca, bize “Komşusunun, kötülüklerinden emin olmadığı kimsedir” buyurmuştur.”⁷⁹ Buradaki ifade, komşusuna kötülük yapan kimsenin müminlerden olmayacağından endişe edilerek korkutma amacıyla söylenmiştir. Hadiste kastedilen şey, kâmil bir imanın olmadığıdır.⁸⁰

12. İrşâddan Soyutlanma (Cibillî) Durumu: Teşrî', dindarlık, nefisleri terbiye ve sosyal düzen gibi konuların dışında olan şeyler böyledir. Fakat bu husus, cibillî ve maddî hayatın ihtiyaçlarından dolayı yapılan amellerle ilgilidir. Bu ise şüphe götürmez. Çünkü Resûlullah (s.a.v.), evde ve diğer yerlerde teşrî' ve itaat amacı olmayan işler yapardı. Fıkıh usûlü'nde kabul edilmiştir ki, Hz. Peygamber'in fiillerinden cibillî olanlar, ümmetin de aynısını yerine getirmesi için yapılmış değildir. Bilakis herkes, hâline uygun olan şeyi yapabilir. Meselâ, yemek, giyim, yatma, yürüme, binme gibi. Bu fiillerin, yolda yürümek ve yolculukta bir şeye binmek gibi şer'î amellerin dışında olması ya da hacda deveye binmek, Resûlullah'ın yaşlanınca ve şişmanlayınca yaptığını kabul edenlere göre –Ebû Hanîfe'nin görüşü budur.– secdede bacaklardan önce iki elini indirmek gibi dinî işler dâhilinde olması fark etmez.⁸¹

⁷⁷ Buhârî, “Ezân”, 29; Müslim, “Mesâcid”, 251; Nesâî, “İmâmet”, 49; Mâlik b. Enes, “Salâtu'l-Cemâ'at”, 3; Dârimî, *es-Sünen*, 2: 809; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 12: 281; Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr*, 4: 102; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*, 11: 222; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-evsât*, 5: 134; Ebû 'Avâne, *el-Müsned*, 1: 352.

⁷⁸ İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 172.

⁷⁹ Buhârî, “Edeb”, 29; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 13: 261, 26: 292; Hâkim Nisâbü'rî, *el-Müstedrek*, 1: 53; Bezzâr, *el-Müsned*, 15: 164, 165; Tayâlisî, *el-Müsned*, 2: 676; Taberânî, *el-Mu'cemu'l-kebîr*, 22: 187.

⁸⁰ İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 172.

⁸¹ İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 172-173.

Resûlullah’ın Vedâ haccında Benî Kinâne düzlüğü olan Muhassab’ta –buraya Abtah da denilir– konakladığına dair rivayetler böyledir. Burada öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazını kılmış ve sonra biraz uyumuştur. Uyandıktan sonra ise beraberindekiler ile birlikte Vedâ tavafı için Mekke’ye doğru yola çıkmıştır. İbn ‘Ömer, hacda burada konaklamayı gerekli görüyor, bunu sünnet olarak kabul ediyordu. Resûlullah’ın yaptığı gibi aynen yapıyordu. *Sahîhu’l-Buhârî*’de Hz. ‘Âişe’den nakledilen hadiste o şöyle demiştir: “*Muhassab’da konaklamak, yapılması gerekli bir şey değildir. Burası Medine’ye yola çıkması daha uygun olduğu için Resûlullah’ın konakladığı bir yerdir.*”⁸² Yani Muhassab, insanların toplandığı geniş bir yerdir. İbn ‘Abbâs ve Mâlik b. Enes de Hz. ‘Âişe ile aynı görüştedirler.⁸³ İbn ‘Âşûr, bunun dışında sabah namazından sonra sağ yanı üzere yatmak ile hurma aşılması olayının da Hz. Peygamber’in böyle bir tasarrufu olduğunu ifade etmiştir.⁸⁴

Hz. Peygamber’in tasarruflarını on iki kısma ayırıp hadislerden örnekler vererek açıklayan İbn ‘Âşûr, fakihin bu durumları iyice araştırması ve Hz. Peygamber’in tasarruflarını saran karineleri dikkatlice incelemesi gerektiğini belirtmektedir. Nitekim Hz. Peygamber’in bir şeyi herkese bildirmeye önem vermesi ve onu yapmaya istekli olması, hükmü bildirmesi ve genel bir kural şeklinde ortaya koyması teşrî’nin karinelerindedir. “*Dikkat edin, mirasçıya vasiyet yoktur.*”⁸⁵ ve “*Velâ hakkı azat edene aittir.*”⁸⁶ hadisleri böyledir.⁸⁷

⁸² Buhârî, “Hac”, 147; Müslim, “Hac”, 339, 340; Tirmizî, “Hac”, 81, 82; Ebû Dâvud, “Menâsik”, 86; İbn Mâce, “Menâsik”, 81; Dârimî, *es-Sünen*, 2: 1189; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3: 402; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebir)*, 5: 262; İbn Huzeyme, *es-Sahîh*, 2: 1401; Ebû Ya’lâ, *el-Müsned*, 4: 286; Humeydî, *el-Müsned*, 1: 442; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-kebir*, 11: 167; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 3: 191.

⁸³ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 173.

⁸⁴ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 173, 174.

⁸⁵ Tirmizî, “Vesâyâ”, 5; Ebû Dâvud, “Vesâyâ”, 6; Nesâî, “Vesâyâ”, 5; İbn Mâce, “Vesâyâ”, 6; Dârekutnî, *es-Sünen*, 5: 122, 171-173, 267-268; ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm, *el-Musannef*, 9: 47, 48, 70; İbn Ebî Şeybe, *el-Musannef*, 6: 208; Taberânî, *el-Mu’cemu’l-avsât*, 8: 8.

⁸⁶ Buhârî, “Salât”, 70; Müslim, “Itk”, 6, 8; Tirmizî, “Vesâyâ”, 8; Ebû Dâvud, “Itk”, 2; Nesâî, “Talâk”, 31; İbn Mâce, “Itk”, 3; Mâlik b. Enes, “Itk”, 17; Beyhakî, *es-Sünen (el-kebir)*, 7: 214, 405, 10: 498, 504, 564, 565, 567; Ebû Ya’lâ, *el-Müsned*, 7: 411; ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm, *el-Musannef*, 7: 248.

⁸⁷ İbn ‘Âşûr, *Makâsîd*, 175.

Bununla birlikte kırtas hadisinde⁸⁸ Hz. Peygamber'in yazı yazmasında ısrar etmemesi ise teşrî' amacının olmadığına işarettir.⁸⁹

Değerlendirme ve Sonuç

Hz. Peygamber'in sünnetlerinden hangilerinin bağlayıcı olduğu ve hangilerinin bağlayıcı olmadığını tespit etmek, sünnetin İslâm dininin kaynağı olması açısından önemlidir. Çünkü Resûlullah'ın peygamber, müftü, kadı, devlet başkanı olarak yaptığı tasarrufları olduğu gibi insan olarak yaptıkları da vardır. Hz. Peygamber'in bu tasarruflarının hepsinin teşrî' açısından aynı olması mümkün değildir. İslâm âlimleri de bunları belirlemek için sünnetin bağlayıcılığını ele alıp çeşitli tasnifler yapmıştır. Bu taksimler ve İbn 'Âşûr'un tasnifi hakkında şunlar söylenebilir:

1. Sünnetin bağlayıcılığı ile ilgili ilk belirtiler, Hz. Peygamber zamanında başladığı söylenebilir. Zira bazen Hz. Peygamber bir şey söylediğinde sahâbîler, bunun kendileri için bir bağlayıcılığı olup olmadığı sormuşlardır. Bu durum, sahâbe ve tâbi'ûn dönemlerinde devam etmiş, sünnetin bağlayıcılığı konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bir sahâbî/tâbi'î, Hz. Peygamber'in bir sünnetinin bağlayıcı olduğunu düşünürken; diğer bir sahâbî/tâbi'î bunun tersini ifade etmiştir. Daha sonraki yıllarda bu husus, pek çok âlim tarafından çeşitli tasnifler yapılması şeklinde devam etmiş, Hz. Peygamber'in sünnetlerini/fiillerini kendi görüşlerine göre ikili, üçlü, dördü, beşli, yedili, onlu ve on ikili olmak üzere çeşitli kısımlara ayırmışlar ve hadislerden örnekler vererek açıklamaya çalışmışlardır.

2. Sünnetin bağlayıcılığı konusunda mükemmel bir tasnif yapmak oldukça güç ve zor bir durumdur. Çünkü geniş bir taksim yapıldığında benzer konular ve örnekler farklı başlıklar altında tekrar edilmekte, dar bir taksim olduğunda ise çeşitli hususlar tasnif dışında kalmaktadır.⁹⁰ Ayrıca bu konuda yapılan sınıflandırmaların arasındaki benzerlikler de göze çarpmaktadır. Bunun sebebi, âlim-

⁸⁸ Buhârî, "İlim", 39, "İ'tisâm", 26; Müslim, "Vasiyyet", 20-22; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5: 134, 222; Nesâî, *es-Sünen (el-kebir)*, 5: 366; İbn Hıbbân, *es-Sahîh*, 14: 562.

⁸⁹ İbn 'Âşûr, *Makâsîd*, 175.

⁹⁰ Sünnetin bağlayıcılık açısından sınıflandırmadaki güçlükler hakkında bir değerlendirme için bk. Talat Sakallı, "Sünnet'in Bağlayıcılık Açısından Taksimi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1995): 78-83.

lerin tasniflerinde muhtemelen birbirlerinden etkilenmesi sonucu olabilir.

3. Sünnetin bağlayıcılığı ile ilgili tasniflerin bir kısmı, Hz. Peygamber’in sünnetinin tamamını kapsamamaktadır. Meselâ, Makdisi, Ebü'l-Hüseyin el-Basrî, Süleyman el-Aşkâr, Ebu Zehra'nın yaptığı taksimlerde sadece fiilî sünnetler dikkate alınıp Hz. Peygamber'in diğer sünnetleri dâhil edilmemiştir. Bu nedenle bu tasniflerden hareketle sünnetin geneli hakkında bağlayıcılık açısından bir değerlendirme yapmak mümkün gözükmemektedir.

4. İbn 'Abdisselâm ve Karâff'nin yaptığı tasniflerin tebliğ, fetvâ, kazâ ve imâmet şeklinde olması hasebiyle bunlar da Hz. Peygamber'in sünnetini tamamen kapsamadığı söylenebilir. Zira bunların dışında da Resûlullah'ın çeşitli tasarruf ve davranışları vardır.

5. Sünnetin bağlayıcılığı hususunda yapılan sınıflandırmalar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yapılmaya devam etmektedir. Son zamanlarda Hz. Peygamber'in sünneti hakkında yapılan taksimlere bakıldığında –İbn 'Âşûr'un ki hariç– genellikle ikili tasnif şeklindedir. Bunlar, lafız olarak birbirinden farklı olsa da mana itibariyle aynıdır. Çünkü bu ikili tasniflerden biri bağlayıcı olan ve diğeri bağlayıcı olmayan sünnetleri kapsamaktadır. Bu tasniflerin aslında kullanımı kolay olsa da bunların alt başlıklarının detaylı olmasını gerekli kılmaktadır.

6. Hz. Peygamber'in sünnetini on iki kısma ayıran İbn 'Âşûr'un tasnifine bakıldığında ise onun kendinden önceki tasniflerden faydalandığı aşikâr bir durumdur. Kendisinin de ifade ettiği gibi Karâff'nin taksimi ile İbn 'Âşûr'unun ilk dört maddesi aynıdır. Bu açıdan düşünüldüğünde İbn 'Âşûr'un sünnetin bağlayıcılığı taksiminin tamamen orijinal olduğunu söylemek mümkün değildir.

7. İbn 'Âşûr'un tasnifinin ilk dört maddeden sonraki diğer maddeler ise şu şekildedir: Yol gösterme ve irşâd, insanları barıştırmaya, danışana fikir vermesi, nasihat, insanları en mükemmel hâllere teşvik etmeyi istemek, yüce hakikatleri öğretmek, te'dîb ve irşâddan soyutlanma (cibillî). Bu maddelerin ayrı ayrı değil de hepsinin tek bir ana başlık altında toplanmasının daha uygun olacağı söylenebilir. Zira sünnetin bağlayıcılığı açısından bu başlıkları aynı kategoride değerlendirmek mümkün gibidir. Bu açıdan düşünüldü-

ğünde ilk aşamada ikili bir tasnif yapmanın teorik açıdan daha verimli olacağı ifade edilebilir.⁹¹

8. İbn ‘Âşûr’un tasnifine yöneltilebilecek diğer bir tenkit ise vermiş olduğu örneklerdir. O, aynı hadisi iki farklı başlık altında zikretmektedir. Meselâ, Zübeyr ile Humeyd el-Ensarî arasındaki bahçe sulama meselesini hem kazâ hem de insanları barıştırma durumu başlığı altında yer vermektedir. Yine şuf’a ile ilgili hadisi kazâ ve insanları en güzel hâllere teşvik etmeyi istemek maddelerinde tekrar etmektedir. Bunun sebebi, on ikili detaylı bir tasnif yapmasına bağlı olarak bunlara uygun örnekler bulmakta zorlanması olabilir. Ayrıca çoğunlukla sahâbeyle sınırlı olan hükümlerin örnek olarak kullanılması da⁹² başka bir husustur. Örneklerle ilgili son bir husus ise zayıf veya mevzû’ olarak kabul edilen “*Ashâbım yıldızlar gibidir....*” hadisine yer vermesidir.

9. İbn ‘Âşûr, sünnetin bağlayıcılığı hakkında on ikili bir tasnif yapmış olup bunların hangilerinin bağlayıcı olduğunu veya olmadığını sadece bazı başlıklarda açık bir şekilde işaret etmiştir. Ona göre teşrî’, iftâ ve kazâ tasarrufu bağlayıcı olup son madde olan cibillî davranışlar ise bağlayıcı değildir. Bu nedenle İbn ‘Âşûr’un tasnifin diğer maddeleri hakkında böyle bir açıklama yapmaması da başka bir eksiklik olarak kabul edilebilir.

10. İbn ‘Âşûr’un sünnetin bağlayıcılığı hususunda on ikili şekilde detaylı ve uzun bir tasnif yapması da tartışılabilir. Ayrıca taksimde başlıklara yer verdikten sonra bazılarında herhangi bir açıklama ve yorum yapmadan doğrudan örnek olarak hadisleri zikret-

⁹¹ Şimşek ise İbn ‘Âşûr’un tasnifini şu şekilde tenkit etmektedir: İbn ‘Âşûr’un maddelerin çoğunun, birbirinin tamamlayıcısı olup, teşrî’ değer açısından bakıldığında aynı sonucu doğurduğu görülmektedir. Onun tasnifinin ilk dört maddesindeki teşrî’, iftâ, kazâ ve imâret durumları ile son madde olan cibillî davranışlarla ilgili durumun ayrı maddelerde değerlendirilmesi yerinde olmakla birlikte, beşinciden on ikinci maddeye kadar arada bulunanların, ferdî ve toplumu eğitmeye yönelik durumlar olarak görülmesi mümkündür. Bk. Şimşek, *Hz. Peygamber’in İctihad ve Tasarrufları*, 108.

⁹² Şimşek, *Hz. Peygamber’in İctihad ve Tasarrufları*, 108. Şimşek, verilen örneklerin bazılarının sadece Mâlikî mezhebinin görüşü açısından değerlendirildiğini belirtmekte olup bu konuda haklı olduğu da söylenebilir. Ancak buna İbn ‘Âşûr açısından bakıldığında normal bir durum olarak algılamak mümkündür. Zira o, Mâlikî mezhebine mensup olup Mâlikî müftülüğü ve Şeyhu’l-İslâmlık vazifelerinde bulunmuştur. Hatta muhtemelen Mâlikî mezhebine mensubiyeti nedeniyle Kur’ân-ı Kerîm’den sonra en sahih kitabın genellikle Buhârî’nin *el-Câmi’u’s-Sahîh*’i olarak kabul edilmesine rağmen İbn ‘Âşûr, Mâlik b. Enes’in *el-Muvatta*’ı olduğunu ifade etmektedir. Bk. Muhammed et-Tâhir b. ‘Âşûr, *E-Leyse’s-Subhu bi-Karîb* (Tunus-Kahire: Dâru Suhnûn-Dâru’s-Selâm, 2010), 34.

mesi de diğer bir husustur. Oysa başlığı açıklayıp bundan ne kastettiğini ortaya koyduktan sonra örnekler zikretmesi şüphesiz konunun anlaşılması hususunda daha isabetli olabilir.

11. Sünnetin bağlayıcılığı hakkında yapılan tasniflerin dikkate alındığında Talat Sakallı gibi bağlayıcı olan ve olmayan sünnet şeklinde ikili bir tasnif yapmanın daha uygun olduğu gözükmektedir. Akabinde bu başlıkların altına Hz. Peygamber’in sünnetlerini dikkate alarak genel başlıklar koyulabilir. Ancak bu konuda sünnetin tamamını kapsayan bir tasnif yapmanın çok güç bir durum olduğunu da tekrar belirtmek gerekmektedir.

Sonuç olarak bütün bunlara rağmen sünnetin bağlayıcılığı konusunda İbn ‘Âşûr ve diğer âlimlerin yaptıkları tasnifler, Hz. Peygamber’in sünnetinin doğru bir şekilde anlaşılması ve yorumlanması açısından son derece önemli ve dikkate değer çaba ve gayretlerdir. Bu konudaki çalışmalar devam etmeli ve kapsamlı eserler ortaya konulmalıdır.

KAYNAKÇA

- ‘Abdülhâlık, ‘Abdulganî. *Sünnetin Dinde Delil Oluşu –Hücciyetü’s-Sünne–*. Trc. Dilaver Selvi. İstanbul: Şule Yayınları, 2003.
- ‘Abdurrezzâk b. Hemmâm, Ebû Bekir es-San’ânî. *el-Musannef*. Nşr. Habîburrahman el-A’zamî. 12 Cilt. Beyrut: el-Mektebü’l-İslâmiyye, 1972.
- ‘Aclûnî, İsmâ’îl b. Muhammed. *Keşfu’l-hafâ ve müzîlü’l-ilbâs ‘ammâ iştehere mine’l-ehâdis ‘alâ elsineti’n-nâs*. Nşr. Ahmed el-Kallâş. 2 Cilt. Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 2012.
- Ahmed b. Hanbel. *el-Müsned*. Nşr. Şu’ayb el-Arna’ût, ‘Âdil Mürşid v.dğr. Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 1995-2001.
- Aşkâr, Muhammed Süleymân. *Ef’âlu’r-Resûl ve delâletühâ ‘ala’l-ahkâmîş-şer’iyye*. 2 Cilt. Beyrut: Mü’essesetü’r-Risâle, 2003.
- Bâcî, Ebû’l-Velîd Süleymân b. Halef. *el-Müntekâ şerhu’l-Muvatta’*. Nşr. Muhammed ‘Abdulkadir ‘Atâ’. 9 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1999.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn b. ‘Alî. *Kitâbu’s-sünen (el-kebîr)*. Nşr. Muhammed ‘Abdulkadir ‘Atâ’. 11 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2003.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn. *Ma’rifetü’s-sünen ve’l-âsâr*. Nşr. ‘Abdulmu’tî Emîn Kal’acî. 15 Cilt. Beyrut, Kahire v.dğr. : Dâru’l-Va’y, Dâru Kuteybe v.dğr. , 1991.
- Bezzâr, Ebû Bekir ‘Amr b. ‘Abdi’l-Hâlık. *el-Bahru’z-zehhâr el-ma’rûf bi-müsneidi’l-Bezzâr*. Nşr. Mahfûzu’r-Rahmân Zeynullah, ‘Âdil b. Sa’d v.dğr. 18 Cilt. Beyrut-Medine: Mü’essesetü’l-‘Ulûmi’l-Kur’ân-Mektebetü’l-‘Ulûm ve’l-Hikem, 1988-2009.
- Buhârî, Ebû ‘Abdillah Muhammed b. İsmâ’îl. *el-Câmiu’s-sahîh*. Nşr. Şu’ayb el-Arna’ût, ‘Âdil Mürşid v.dğr. 5 Cilt. Beyrut: er-Risâletü’l-İlmiyye, 2011.
- Buhârî, Ebû ‘Abdillah Muhammed b. İsmâ’îl. *el-Edebü’l-müfred*. Nşr. Ferîd ‘Abdul’azîz el-Cindî. Kahire: Dâru’l-Hadîs, 2005.

- Dârekutnî, 'Alî b. 'Ömer. *es-Sünen*. Nşr. Şu'ayb el-Arna'ût, Hassan 'Abdulmun'im Şiblî v.dğr. 6 Cilt. Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 2004.
- Dârimî, Ebû Muhammed el-Fazl b. Behrâm. *es-Sünen*. Nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî. 4 Cilt. Riyad: Dâru'l-Muğni, 2000.
- Dihlevî, Şah Veliyyullah b. 'Abdirrahîm. *Hüccetullâhi'l-bâliğa*. Nşr. Seyyid Sâbık. 2 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Cil, 2005.
- Doğan, Halil İbrahim. *Muhammed et-Tâhir b. 'Âşûr (1879-1973) ve Hadis İlmindeki Yeri*. Yüksek Lisans Tezi, -Ankara- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2015.
- Ebû 'Avâne, Ya'kûb b. İshâk el-İsferâ'inî. *el-Müsned*. Nşr. Eymen b. 'Ârif ed-Dımaşkî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1998.
- Ebû Dâvud, Süleymân b. el-Eş'âs es-Sicistânî. *es-Sünen*. Nşr. Şu'ayb el-Arna'ût-Muhammed Kâmil Karâbellî. 7 Cilt. Beyrut: er-Risâletü'l-İlmiyye, 2012.
- Ebû Ya'lâ, Ahmed b. 'Alî et-Temîmî el-Mevsilî. *el-Müsned*. Nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî. 16 Cilt. Dımaşk: Dâru'l-Me'mûn-Dâru's-Sekâfeti'l-'Arabîyye, 1973-1994.
- Ebû Zehra, Muhammed. *Usûlü'l-Fikh*. y. y. : Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, ts.
- Elbânî, Muhammed Nâsirüddîn. *Silsiletü'l-ehâdisi'd-da'ife ve'l-mevdû'a ve eseruha's-seyyi'î fi'l-ümme*. 14 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Ma'ârif, 1992-2004.
- Erdoğan, Mehmet. *Vahiy-Akıl Dengesi Açısından Sünnet*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2009.
- Erul, Bünyamin. "Sahabe'nin Sünnet'e Bağlayıcılık Açısından Bakışları". *İslâmî Araştırmalar Dergisi* 10/1-2-3-4 (1997): 59-68.
- Erul, Bünyamin. *Sahabenin Sünnet Anlayışı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2012.
- Fadlullah, Mehdî. *Medhâl ilâ 'ilmi'l-Mantık*. Beyrut: Dâru't-Talî'a, 1990.
- Görmez, Mehmet. *Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*. Ankara: Otto Yayınları. 2014.
- Hâkim Nîsâbü'rî, Ebû 'Abdillah Muhammed b. 'Abdillah. *el-Müstedrek 'ala's-Sahîhayn*. Nşr. Mustafâ 'Abdulkâdir 'Atâ'. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2002.
- Heysemî, Nüreddîn 'Alî b. Ebî Bekir. *Buğyetü'r-râ'id fi tahkiki mecma'i'z-zevâ'id ve men-ba'i'l-fevâ'id*. Nşr. 'Abdullah Muhammed ed-Dervîş, 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1994.
- Humeydî, Ebû Bekir 'Abdullah b. ez-Zübeyr. *el-Müsned*. Nşr. Hüseyin Selîm Esed ed-Dârânî. 2 Cilt. Dımaşk: Dâru's-Sekâ, 1996.
- İbn 'Abdisselâm, 'İzzüddîn 'Abdil'azîz. *Kavâ'idü'l-ahkâm fi islâhü'l-enâm*. Nşr. Nezîh Kemâl Hammâd-Osmân Cuma' Dumayriyye. 2 Cilt. Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 2000.
- İbn 'Âşûr, Muhammed et-Tâhir. *E-Leysel-Subhu bi-Karîb*. Tunus-Kahire: Dâru Suhnûn-Dâru's-Selâm, 2010.
- İbn 'Âşûr, Muhammed et-Tâhir. *İslam Hukuk Felsefesi: Gaye Problemi*. Trc. Vecdi Akyüz-Mehmet Erdoğan. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2013.
- İbn 'Âşûr, Muhammed et-Tâhir. *Makâsıdu's-şer'i'ati'l-İslâmiyye*. Nşr. Muhammed et-Tâhir el-Mîsâvî. Beyrut: Dâru Lübnân, 1432/2011.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekir 'Abdullah b. Muhammed. *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*. Nşr. Kemâl Yûsuf el-Hût. 7 Cilt. Beyrut: Dâru't-Tâc, 1989.
- İbn Hacer, Şihâbüddîn Ahmed b. 'Alî el-'Askalânî. *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Nşr. Şu'ayb el-Arna'ût, 'Âdil Mürşid v.dğr. 24 Cilt. Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-'Âlemiyye, 2013.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Bustî. *el-İhsân fi takribi sahîh-i İbn Hibbân*. nşr. Şu'ayb el-Arna'ût. 18 Cilt. Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 1988-1991.

- İbn Huzeyme, Ebû Bekir Muhammed b. İshâk, *es-Sahîh*. Nşr. Muhammed Mustafâ el-A'zâmî. 2 Cilt. Riyad: el-Mektebü'l-İslâmiyye, 1980.
- İbn Kuteybe, Ebû Muhammed 'Abdullah b. Müslim. *Te'vîlü muhtelifi'l-hadis*, Nşr. Ebû Üsâme Selîm b. 'İd es-Selefi. Riyad-Kahire: Daru İbni'l-Kayyim-Dâru İbn 'Affân, 2009.
- İbn Mâce, Ebû 'Abdillah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *es-Sünen*. Nşr. Şu'ayb el-Arna'ût, 'Âdil Mürşid v.dğr. 5 Cilt. Beyrut: er-Risâletü'l-İlmiyye, 2010.
- İbnü'l-Esir el-Cezerî, Mecdüddîn el-Mübârek b. Muhammed. *Câmi'u'l-usûl fi ehâdisi'r-Resûl*. Nşr. 'Abdulkâdir el-'Arna'ût. 11 Cilt. Mısır: Mektebetü'l-Hulvânî-Matba'atu'l-Melâh-Mektebetü Dâri'l-Beyân, 1969-1972.
- Karâfi, Şihâbüddîn Ebü'l-'Abbâs Ahmed b. İdrîs. *el-Furûk* (İbnü'ş-Şât'ın *İdrâru'ş-şurûk 'alâ envâri'l-furûk*'u ile birlikte). Nşr. 'Ömer Hasen el-Kıyyâm. 4 Cilt. Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 2003.
- Karâfi, Şihâbüddîn Ebü'l-'Abbâs Ahmed b. İdrîs. *el-İhkâm fi temyizi'l-fetâvâ 'ani'l-ahkâm ve tasarrufâtı'l-kâdî ve'l-imâm*. Nşr. 'Abdulfettâh Ebû Gudde. Beyrut: Dâru'l-Beşâ'iri'l-İslâmiyye, 1995.
- Karaman, Hayreddin. "Bağlayıcılık Bakımından Resûlullah'ın Davranışları". *Hz. Peygamber ve Aile Hayatı*. İstanbul: İlmî Neşriyat, ts.
- Kaya, Eyüp Said. "Mekhûl b. Ebû Müslim". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 28: 552-553. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003.
- Kırbaçoğlu, M. Hayri. *İslam Düşüncesinde Sünnet -Eleştirel Bir Yaklaşım-*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları. 2008.
- Kutluay, İbrahim. "The Relationship Between The Sunnah And The Wahy And Its Effects On The Authority Of Sunnah According To Some Contemporary Scholars". *Do-kuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (Haziran 2019): 7-47.
- Makdîsî, Ebû Şâme. *el-Muhakkak min 'ilmi'l-usûl fî mâ yete'alleku bi-ef'âli'r-Resûl*. Nşr. Mahmûd Sâlih Câbir. Medine: el-Câmi'atü'l-İslâmiyye, 2011.
- Mâlik b. Enes. *el-Muvatta'* (Yahyâ b. Yahyâ el-Leysî rivayeti). Nşr. Muhammed Fu'âd 'Abdübâkî. 2 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-'Arabî, 1985.
- Mâlik b. Enes. *el-Müdevvenetü'l-kübrâ*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994.
- Mervezî, Ebû 'Abdillah Muhammed b. Nasr. *es-Sünne*. Nşr. 'Abdullah b. Muhammed el-Busayrî. Riyad: Dâru'l-'Âsime, 2001.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-sahîh*. Nşr. Muhammed Fu'âd 'Abdübâkî, 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Müttakî, Alâ'üddîn 'Alî el-Hindî. *Kenzü'l-ummâl fi süneni'akvâl ve'l-ef'âl*. Nşr. Bekrî Hayyânî-Saffet es-Sakâ. 18 Cilt. Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 1985.
- Nesâî, Ebû 'Abdirrahman Ahmed b. Şu'ayb. *Kitâbu's-sünen (el-kebîr)*. Nşr. Hasan 'Abdulmun'im Şelebî. 12 Cilt. Beyrut: Mü'essesetü'r-Risâle, 2001.
- Nesâî, Ebû 'Abdurrahman Ahmed b. Şu'ayb. *es-Sünen* (Suyûtî'nin *Şerh*'i ve İmam en-Nedvî'nin *Hâşiye*'si ile birlikte). Nşr. 'Abdulfettâh Ebû Gudde, 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Beşâ'iri'l-İslâmiyye, 2012.
- Önler, Sami. *Mekhûl ed-Dimeşki ve Kitâbu's-Sünen fi'l-Fıkh Adlı Eseri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2012.
- Özel, Ahmet. "İbnü'l-Mevvâz". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 21: 125-126. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
- Sakallı, Talat. "Sünnet'in Bağlayıcılık Açısından Taksimi". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1995): 39-102.
- Sakallı, Talat. *Hadis Tenkidi*. Ankara: Araştırma Yayınları, 2014.
- Sakallı, Talat. *Hadisler ve Yorumlar*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.

- Şeltût, Mahmûd. *İslâm, 'Akîde ve Şerî'a*. Kahire: Dâru's-Şurûk, 2001.
- Şimşek, Murat. *İslam Hukukunda Bağlayıcılık Bakımından Hz. Peygamber'in İctihad ve Tasarrufları*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemu'l-avsât*. Nşr. Ebû Mu'âz Târık b. 'Avdillâh-Ebû'l-Fazl 'Abdulmuhsin b. İbrâhîm. 10 Cilt. Kahire: Dâru'l-Harameyn, 1995.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed. *el-Mu'cemu'l-kebîr*. Nşr. Hamdî 'Abdulmecîd es-Selefi. 25 Cilt. Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye, ts.
- Tayâlisî, Süleymân b. Dâvud b. el-Cârûd. *el-Müsned*. Nşr. Muhammed b. 'Abdulmuhsin et-Türki. 4 Cilt. Kahire: Dâru Hicr, 1999.
- Tirmizî, Ebû 'İsâ Muhammed b. 'İsâ. *es-Sünen*. Nşr. Ahmed Muhammed Şâkir. 5 Cilt. Kahire: Dâru'l-Hadîs, 2010.
- Toksarı, Ali. *Delil Olma Yönünden Sünnet*. Kayseri: Rey Yayıncılık, 1994.
- Ulu, Arif. *Tâbiünun Sünnet Anlayışı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015.
- Usmânî, Muhammed Takî. *Sünnetin Bağlayıcılığı*. Trc. İbrahim Kutluay. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017.
- Zarabozo, Jamaal al-Din M. *The Authority and Importance of The Sunnah*. Denver/U.S.A.: Al-Basheer Publications and Translations, 2000.

Various Scholars' Sunnah Divisions and Authority of The Sunnah -Ibn 'Āshūr Example-

Halil İbrahim DOĞAN*

Extended Abstract

The Sunnah, which is one of the main sources of Islam, is an inseparable part of a whole together with the Qur'ân. Therefore, the sunnah has an important function in understanding and experiencing of Islam correctly. Since it is not possible to perform many basic worships such as prayer, pilgrimage, fasting, and zakat commanded to us by the Qur'ân without the sunnah. Also, already in many verses commanded that to obey and submit to the Prophet that is the sunnah. As a result of this importance, since the first centuries various scholars have dealt, discussed and put forward different views on the sunnah. One of these issues is the authority of the sunnah.

It is possible to say that the first signs of the issue of authority of the sunnah emerged in the time of the Prophet. Because sometimes some of the companions have asked that when the Prophet said something if it was binding for them. Although a hadith was transmitted from the Prophet regarding that there are two kinds of the sunnah which are obligatory (farz) and non-obligatory, it has been criticized in terms of isnad and text. In later periods, this situation began to be seen clearly in the time of the companions (sahâbe) and the successors (tâbi'ûn). Some of the companion/successor considered some of the practices conveyed from the Prophet as binding and accepted them as the sunnah; and some have stated that this is not the sunnah and therefore not binding. In addition, from the successor Makhûl (d. 112/730), it is reported that the sunnah is two parts.

In the following centuries, even though the authority of the sunnah was found in the works of different scholars, began to be classified. In this context, since the 3rd century (hijri) Ibn Qutayba (d. 276/889), Ibn 'Abd al-Salam (d. 660/1262), Maqdisî (d. 665/1267), Shah Waliullah al-Dihlawî (d. 1176/1762), Mahmud Shaltût (d. 1963), Muhammad Abu Zehra (d. 1974), at the present time, Sulaiman al-Ashqar, Hayreddin Karaman and Talat Sakalli, have classified the sunnah from the point of view of its binding. Apart from these, it is possible to say that many scholars made various classifications.

One of the scholars who dealt and divided with the authority of the Sunnah is Muhammad al-Tahir b. 'Āshūr (1879-1973). Ibn 'Āshūr discussed this issue in his work that Maqâsid al-Shari'ah al-Islâmiyya, in which he handles the aims of Islamic law. He states that the first classification of the authority of the sunnah

* R.A., Yıldırım Beyazıt University Faculty of Islamic Sciences, Department of Qur'anic Exegesis, ibrahimseyh60@gmail.com, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-9644-5498>

was done by Qarâfi (d. 684/1285), and possibly this was an incorrect determination. Ibn 'Ashûr makes duodecimal divisions about the Sunnah. This classification, in the main headings are as follows: Legislation (tashrî'), issuing edicts (fatwâ), adjudication (qadâ), political leadership of the state (imârah), guidance (hady), conciliation (sulh), advice to those seeking his opinion (ishârah), counselling (nasîhah), spiritual uplifting of people (takmîl al-nufûs), teaching high and lofty truths (ta'lîm al-haqâ'iq al-'âliyah), disciplining (ta'dîb) and non-instructive ordinary statements (tajarrud 'an al-irshâd).

It is possible to say that among the classifications related to the binding of Sunnah, Ibn 'Ashûr' classification is the most detailed division in this issue. Because when we look at the classification made by other scholars, it is seen that theirs is not that much detailed. Therefore, it can be stated that the classification of Ibn 'Ashur contains some problems both in theoretical and practical terms. As a result of the separation of sunnah into duodecimal parts, he mentioned few examples in some titles, even repeated the same examples under two different headings. Furthermore, the situation of the examples mentioned under the headings is open to discussion. On the other hand, Ibn 'Ashûr made a statement in some headings as to which conditions are binding or not in the division of authority of the sunnah. He stated that only the first three parts were binding and the last was not. Therefore, this issue should be pointed out in a division about the authority of sunnah. Furthermore, it is not possible to agree that the classification of Ibn 'Ashûr is completely original. Since the first four articles of his are the same as the distribution of Karâfi, which he refers to at the beginning of the title that he deals with. Therefore, in general, it is clearly seen that in the classification scholars are influenced by each other in the division of authority of the sunnah.

It is very difficult to make an excellent classification of authority of the sunnah, just because when a wide division is made, similar subjects and examples are repeated under different titles; when a narrow division is made, various situations are excluded from classification. As a result, the classifications made by both Ibn 'Ashûr and other scholars are extremely important and remarkable efforts in the correctly understanding and interpretation of the Sunnah.

Keywords: Ibn 'Ashûr, Sunnah, Authority, Prophet.

